HANDELS- OCH SJÖFARTSKOMITÉN.

II

UNDERDÅNIGT UTLÅTANDE

AF DEN 23 NOVEMBER 1898

OM VISSA FRÅGOR RÖRANDE

SJÖMANSHUSEN.

STOCKHOLM 1898
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

Innehållsförteckning.

Sid.

Underdånig skrifvelse . . . . . 5.

» **hemställan** . . . . . 6.

Motiv . . . . . 9.

Inledning . . . . . 11.

Öfverblick af sjömanshusens tillkomst, verksamhet och inkomstkällor . . . . . 12.

Coopværdiereglementet . . . . . 12.

Coopværdiesjömanshus 1748 . . . . . 12.

Afgifterna . . . . . 12.

Underhållen . . . . . 13.

Waterschouten . . . . . 14.

Institutionen decentraliserad . . . . . 16.

Vidgad uppgift . . . . . 16.

Ändringar i afgifterna . . . . . 18.

Sjömanshusreglementet 1870 . . . . . 19.

Sjömanshusens ändamål . . . . . 20.

Sjömanshusdirektions åligganden . . . . . 20.

Åligganden i afseende å värnpliktige . . . . . 23.

Sjömanshusombudsmannen . . . . . 26.

Understödsverksamheten . . . . . 28.

Inkomstkällor . . . . . 28.

Tonafgift . . . . . 29.

Hyresafgift . . . . . 29.

Andra inkomster . . . . . 30.

Sid.
Ersättning för inskrifningslistor . . . . . 30.
Expeditionslösen . . . . . 30.
Utgiftsstat . . . . . 31.
Expeditionslokal . . . . . 31.
Vissa angående sjömanshusen framställda förslag . . 32.
Ändringsförslag angående hyresafgiften . . . . . 32.
Arbetareförsäkringskomitén . . . . . 34.
Förvaltningsbidrag af statsmedel . . . . . 38.
Sjöfartsnäringskomitén . . . . . 40.
Kommerskollegium 1892 . . . . . 40.
Komiténs utredning . . . . . 48.
Komiténs hemställan . . . . . 51.

Tabellbilagor.

Tab. A. Inskrifne sjömän, inkomster och utgifter 1884 och 1897 . . 62.
Tab. B. Afgifter 1893—1897 samt inkomster och utgifter 1897 . . 66.
Tab. C. Hyresafgifter 1897 fördelade efter antalet inskrifne sjömän 70.

TILL KONUNGEN.

Handels- och sjöfartskomitén, som i sin underdåniga skrifvelse den 29 nästlidne oktober, hvarmed komitén öfverlämnade utlåtande och förslag rörande ifrågasatt lindring i konsulatafgif-

terna för svenska fartyg, anmält sin afsikt vara att allt efter arbetets fortskridande afgifva särskilda utlåtanden och förslag beträffande sådana i komiténs uppdrag ingående ämnen, som icke stode till hvarandra i det förhållande, att de lämpligen borde i ett sammanhang behandlas, får härmed afgifva underdånigt utlåtande om vissa frågor rörande sjömanshusen i riket.

Med stöd af härvid fogade motiv och däri lämnad redogörelse för sjömanshusen åliggande förvaltningsbestyr och de medel, som därför tagas i anspråk, hemställer komitén:

att Eders Kongl. Maj:t täcktes till näst sammanträdande Riksdag aflåta nådig proposition om ställande till Eders Kongl. Maj:ts förfogande af ett årligt anslag af statsmedel till belopp af 40,000 kronor att, såsom bidrag till bestridande af sjömanshusens förvaltningskostnader, sjömanshusen emellan årligen fördelas i mån af antalet vid hvarje sjömanshus under näst föregående året inskrifne sjömän samt med hänsyn jämväl tagen till andra omständigheter, som med afseende å anslagets ändamål anses böra på en sådan fördelning öfva inflytande; samt

att Eders Kongl. Maj:t täcktes i § 35 i reglementet för sjömanshusen i riket vidtaga de ändringar, att hyresafgiften bestämmes att utgå för såväl befälhafvare som en hvar af besättningen med ett öre af hvar krona af deras samtliga intjänade löneförmåner, oberäknadt fritt kosthåll ombord eller, där sådant ej erhålles, motsvarande del af löneförmånerna; att, där befälhafvare åtnjuter andra löneförmåner än kontant hyra, och dessa vid afmönstringstillfället icke äro till siffran kända och kunna af honom styrkas, befälhafvare skall erlägga hyresafgift med dubbelt så högt belopp, som utgår för högsta hyra, som någon ombord anställd åtnjuter, dock med rätt att, därest befälhafvaren kan visa, att hans löneförmåner understigit det belopp, för hvilket han sålunda fått betala afgift, återfå det för mycket erlagda; att hyresafgifterna skola inlevereras till kommerskollegium, som bör hafva att fördela dem efter antalet vid hvarje sjömanshus näst föregående året inskrifne sjömän; samt att de vid hvarje sjömanshus inflytande hyresafgifter skola särskildt bokföras och användas uteslutande

till understöd enligt § 6 litt. g samt §§ 20 och 21 sjömanshusreglementet.

Tillika får komitén anmäla att, på grund af komitén lämnadt nådigt bemyndigande att tillkalla och höra sakkunnige eller för ämnet intresserade personer, hvilka ansåges kunna lämna upplysningar rörande de frågor, som komme att utgöra föremål för komiténs behandling, komitén under öfverläggningen om nu förevarande frågor rörande sjömanshusen inför sig hört ombudsmannen vid Stockholms sjömanshus O. E. Nylén.

Stockholm den 23 november 1898.

Underdånigst

STAFFAN CEDERSCHIÖLD.

O. A. Brodin. Axel Johnson. Olof Melin.

John Rettig. G. O. Wallenberg. Wilh. R. Willborg.

Adolf Berencreutz.

MOTIV.

En bland de anmärkningar, som riktats mot den nuvarande lagstiftningen angående å sjöfarten hvilande pålagor och de därigenom inflytande medlens användande, är den att sjöfartsnäringen tages i anspråk såsom skatteobjekt för fyllande af vissa förvaltningsgrenars medelsbehof i större utsträckning än denna närings intresse i samma förvaltningsgrenar rätteligen borde föranleda. **Inledning.**

Komitén har redan i sitt utlåtande angående konsulatafgifterna fäst uppmärksamhet på detta förhållande, och föreslagit rättandet däraf, så vidt sjöfartens anlitande för konsulatväsendets upprätthållande angår.

Enahanda är förhållandet i afseende å den institution, som benämnes sjömanshusen. Dessa uppehållas hufvudsakligen med bidrag, uttagna af sjöfarten och dess idkare, men den uppgift, som lagts å sjömanshusen, afser icke endast sjöfartens och sjöfolkets nytta och fördel. Staten har begagnat sig af den kännedom om fartyg och sjöfolk, som hos sjömanshusen är att finna, och i lagstiftningsväg pålagt dem förvaltningsbestyr för vissa allmänna ändamål, utan att med statsmedel godtgöra dessa bestyr. Häraf har blifvit en följd att de tillgångar, som från sjöfart och sjöfolk tillflyta sjömanshusen, måst användas äfven för utförande af statsförvaltningsbestyren och i samma mån blifvit undandragna det ändamål, hvarför de uttagas, nämligen, i första rummet, beredande af understöd åt sjöfolk.

* * *

Öfverblick af

sjömanshusens tillkomst, verksamhet och inkomstkällor.

För att belysa förhållandet skall först i korthet erinras om sjömanshusinstitutionens tillkomst, den verksamhet, sjömanshusen hafva att utöfva, och de inkomstkällor, som gifva dem medel till denna verksamhet.

Coopværdie-reglementet.

Institutionen såsom sådan räknar sitt upphof från *Reglementet för Coopværdie-skeppare och skeppsfolk af den 30 mars 1748.* Denna, för sin tid märkliga författning, i sin helhet upphäfd först efter en giltighetstid af 122 år, lämnade, jämte en mångfald föreskrifter i afseende å antagandet af lärogossar i sjötjänst, antecknande af fartyg och sjöfolk samt sjöfolks pligt och skyldighet, friheter och förmåner, m. m., äfven bestämmelse om inrättande af ett *Coopværdie-Sjömanshus* för hela riket med säte i Stockholm, »hvarest de af kopverdisjöfolk, som antingen under och uti tjänst på svenska kopverdiskepp lidit någon skada till hälsa och lemmar eller ock uti förbemälta tjänst tillbragt deras år och för ålderdom samt bräckligheters skull icke vidare tjänst kunna göra, måge uppå deras återstående lefnadstid njuta ett visst, årligt underhåll».

Coopværdie-sjömanshus 1748.

Till upprättande och underhållande af sjömanshuset pålades särskilda *afgifter.*

Afgifterna.

Dels skulle, för hvar resa svenskt kopverdifartyg gjorde till utrikes orter eller på frakt mellan utrikes orter, vid fartygets återkomst till svensk hamn, till sjömanshuset erläggas af skeppare 4 öre, af styrman 3 öre och af öfriga af besättningen 2 öre kopparmynt för hvarje plåt (6 daler kopparmynt) af deras förtjänta hyra eller månadspenning, hvilken afgift skulle erläggas, då skepparne efter hemkomsten inställde sig i Stockholm hos handelskollegium och i de öfriga städerna inför magistraten för att besättningen skulle »examineras och uppropas» (afmönstras); och

dels skulle ägare eller redare af alla svenska kopverdifartyg, som seglade på utrikes orter, hvar gång fartyget hemkomme från utrikes resor, betala sjömanshusafgift med 12 öre kopparmynt för hvar läst, deras fartyg hölle.

Därjämte tillades sjömanshuset bötesandel vid sjötvister o. d., förverkade hyror, medel, influtna vid en årlig kollekt för ändamålet, frivilliga afgifter vid kompromisser i sjösaker, m. m.

Till dessa intägter lades redan följande år genom *kongl. bref af den 22 december 1749* en annan afgift af sjöfolk, benämnd förhyringspenningar, som skulle till sjömanshuset erläggas af styrmän, understyrmän, båtsmän, konstaplar, timmermän och kockar med 16 öre silfvermynt, matroser och kypare med 8 öre samt kajutvakter, kockgossar och lärgossar med 4 öre samma mynt för hvar resa i Östersjön, samt med dubbla beloppet vid segling i Nordsjön utom Sundet.

Inrättningen skulle förvaltas af sju direktörer, fem redare och två kopverdiskeppare, valde de förre af det handlande borgerskapet af skeppsrederierna i Stockholm och de senare af därvarande kopverdiskeppare i utrikes fart. De fingo ej taga lön af sjömanshuskassan; och de skulle förses med konstitutorial af kommerskollegium.

Underhållen af sjömanshuskassan skulle bestämmas och utdelas af direktionen enligt närmare angifna grunder »så att vederbörande måge kunna hafva deras tillbörliga och nödiga skötsel och uppehälle». En befälhafvare skulle hafva 2 à 300 daler kopparmynt, en styrman 150 à 200 samma mynt och de gemene hvardera 100 à 150 daler kopparmynt. För fattige och nödlidande sjöfarande från andra stapelstäder än Stockholm insändes af vederbörande magistrater bevis om deras tillstånd och villkor. Enligt sagda kongl. bref den 22 december 1749 skulle äfven änkor efter sjömän kunna erhålla understöd. *Underhållen.*

Det var alltså en central *sjuk- och understödskassa* för sjöfolk med obligatoriska afgifter och under en af representanter för delägarne själfva vald styrelse, som sålunda bildats. Att verka såsom en dylik kassa var sjömanshusinstitutionens primära och egentliga uppgift.

Waterschouten. Men kopverdireglementet förband med sjömanshuset en annan institution, skeppsombudsmannen, *waterschouten*, åt hvilken anvisades åligganden, som närmast skulle tillhöra hvad man kunde benämna en tjänstebyrå eller ett kommissionskontor för sjöfarande, på samma gång som waterschouten hade att föra register angående desse samt för öfrigt göra tjänst såsom polisbiträde vid vissa förseelser af sjöfolk och såsom skiljeman vid mindre tvister mellan skeppare och besättning. I motsats till sjömanshuset själft var waterschouten hufvudsakligast en lokal institution för Stockholm.

Det ålåg waterschouten att vid förefallande tillfällen, och då antingen någon kopverdiskeppare antoge sjöfolk och besättning å sitt fartyg till utrikes seglation eller någon af kopverdisjöfolket anmälde sig hos waterschouten till tjänst å kopverdifartyg, noga pröfva hvars och ens insikt, skicklighet och erfarenhet i de stycken, som hörde till sjömansväsendet, på det hvar och en måtte blifva brukad och befordrad till den tjänst och syssla, hvartill han kunde vara tjänlig och skicklig.

För detta ändamål skulle, såvidt Stockholm angick, hvarje kopverdiskeppare, som var sinnad segla till utrikes orter, hos waterschouten inställa sig med sin besättning, anmäla, hvartill hvar och en antagits, och med besättningen sluta om viss hyra antingen för resa eller månadsvis. Inför waterschouten skedde således själfva förhyringen, medan påmönstringen försiggick inför handelskollegium, där den af waterschouten och skepparen undertecknade manlistan skulle företes. I öfriga städer skedde påmönstringen direkt inför magistraten.

Likaledes borde de, som voro sinnade att antaga utrikes sjötjänst, låta anteckna sina namn å waterschoutkontoret, på det att vid förefallande tillfällen waterschouten skulle vara i stånd att kunna tillhandagå skeppare, som åstundade folk.

Waterschouten med biträden skulle vidare med all flit och vaktsamhet besörja att noga och tillförlitlig *anteckning* hölles öfver allt kopverdisjöfolk, som å kontoret anmälde sig, liksom äfven att de förteckningar på utgående och hemkommande kopverdisjöfolk, som hvar tredje månad skulle från magistraterna och handels-

kollegium insändas till kommerskollegium, måtte behörigen affordras och i kontoret varda registrerade. Det ålåg nämligen kommerskollegium att tillställa sjömanshuset dessa förteckningar.

Någon skyldighet att själf afgifva statistiska redogörelser synes däremot icke hafva påhvilat waterschouten.

Såsom polisbiträde ålåg det waterschouten, hos hvilken försumlige och gensträfvige sjömän skulle angifvas, att vid förefallande händelser, om någon, som förhyrts inför honom, visade motvilja eller gensträfvighet, undanhölle sig eller rymde, biträda skepparen att bringa den ohörsamme till lydnad, låta genom betjänterna vid sjömanshuset uppspana dem, som sig undanhölle, och för öfrigt efterslå de förrymda. Hemkommande skeppare skulle ock för waterschouten anmäla de förbrytelser mot reglementet, som skett under resan.

På anmälan om mindre mål, tvister och irringar mellan skepparen och skeppsfolket eller detta inbördes borde waterschouten låta sig angeläget vara att bilägga dessa.

I dessa afseenden var waterschoutens verksamhet, som sålunda redan från början togs i anspråk för det allmännas räkning, ögonskenligen ganska oberoende af sjömanshusdirektionen. Men waterschouten var i andra afseenden underordnad sagda direktionen. Han antogs af denna bland därtill af hemmavarande kopverdiskeppare inom deras krets å förslag uppförda tre personer. Han borde utom sina öfriga åligganden »vid tid och tillfälle» och när direktionen sådant för nödigt ansåge, gå direktionen till handa, »uti det, som antingen till direktionens underrättelse af bemälte waterschout kan åstundas eller ock uppå något utgörande af dess ämbete ankommer». Direktionen bestämde åt waterschouten, så väl härför som för hans öfriga syssla och förrättning, den lön, direktionen pröfvade inrättningen kunna tåla; och direktionen kunde entlediga honom. Sjömanshusets betjäning skulle lemna waterschouten behörigt biträde; och direktionen höll å waterschoutskontoret månatliga sammanträden för genomseende af sjömanshusets böcker och räkenskaper m. m.

* * *

Institutionen decentraliserad.

Sjömanshusinstitutionen blef emellertid snart decentraliserad. Sedan Göteborgs stad begärt få använda där inflytande sjömanshusafgifter för stadens egna sjömän, tillätos genom kongl. förklaringen den 4 augusti 1752 staden Göteborg såsom ock alla andra stapelstäder, hvilka åstundade »själfva få inrätta sin egen sjömanshusdirektion», att enligt kopverdireglementet disponera de i staden inflytande sjömanshusafgifterna. På grund häraf tillkommo sjömanshus i de flesta stapelstäder. På sätt framgår af kommerskollegiets bref till stapelstädernas magistrater den 25 november 1776 hade, af hänsyn till bristande tillgångar hos de smärre stapelstädernas sjömanshus, väckts förslag om sjömanshusens inskränkande i egentliga Sverige till två, i Stockholm och Göteborg. Närmaste orsaken till förslaget synes hafva varit svårigheten att från sjömanshusen eller i brist däraf från rederierna utfå godtgörelse för förskott, som våra agenter och konsuler måst lemna skeppsbrutne och nödställde sjömän utrikes. Kollegium framhöll bland annat, att de afgifter, som rederierna sig emellan öfverenskommit att af sina fartyg årligen erlägga, varit i de smärre stapelstäderna till följd af det ringa antalet utrikes gående skepp otillräckliga, så att rederierna ofta måst af egen kassa bestrida de utgifter, som af sjömanshuset rätteligen bort besörjas. Saken ledde dock ej till den önskade åtgärden, och det blef öfligt att med stapelstadsrätt förenades sjömanshusinrättningen. Genom *kongl. bref den 29 januari 1864* ålades kommerskollegium att föranstalta om inrättande af sjömanshus i de stapelstäder, som då saknade sådant, och för närvarande skall, enligt § 1 af gällande sjömanshusreglemente, finnas ett sjömanshus i hvarje stapelstad. Sjömanshusens antal är detta år fyrtiosex, hvartill inom kort är att lägga ett för Lysekil.

Vidgad uppgift.

Undan för undan vidgades också i lagstiftningsväg området för de uppgifter, som ursprungligen ålågo dels sjömanshusen och dels, särskildt, waterschouten.

Genom kongl. förordningen den 26 oktober 1833 angående folkpass vid sjöresor inrikes orter emellan bestämdes, att folkpass

skulle vid fartygets första resa hvarje år utfärdas af magistraten, sedan besättningen inför sjömanshus, där sådant funnes, blifvit behörigen påmönstrad.

En kongl. kungörelse den 7 februari 1835 angående särskilda kontroller i afseende å de på kopverdifartyg förhyrda sjömän lemnade närmare bestämmelser i syfte bland annat att sätta sjömanshusen i tillfälle att hålla ordning och reda på sjöfolkspersonalen.

Genom förordningen den 1 mars 1841 angående de pass- och nationalitetshandlingar, hvarmed svenska, till orter utom Sverige gående fartyg, böra vara försedda, upptogs, bland handlingarna för bestyrkande af i förordningen afsedda svenska fartygs nationalitet, sjömansrullan. Denna skulle utfärdas af sjömanshusdirektionen i den stad, hvarifrån fartyget afginge, eller, om det afginge från landthamn, af sjömanshusdirektionen i närmaste stad, men, där sjömanshus ej funnes — deras inrättande var ännu ej obligatoriskt — af magistraten.

På- och afmönstringsförrättningarna, icke ursprungligen ålagda sjömanshusen, kommo genom de nämnda bestämmelserna att i de stapelstäder, som hade sjömanshus, påhvila dessa. Vid de antydda förrättningarna skulle tillses, att vissa viktiga föreskrifter i afseende å befälhafvare och sjöfolk å svenska fartyg voro iakttagna, samt vissa uppgifter ifyllas i blanketten till sjömansrullan, som innehöll både på- och afmönstringsrulla, och skulle detta, å direktionens vägnar, verkställas af skeppsombudsmannen. Åt denne blef det således, som staten öfverlämnade tillsynen däröfver att befälhafvaren ägde författningsenlig kompetens, att denne och besättningen uppfyllde villkoren i afseende å nationaliteten m. m.; och å sjömanshuset skulle i förekommande fall huld- och trohetsed aflägggas. För dessa ämbetsåtgärder fick sjöfarten ersätta sjömanshuset genom lösen och expeditionsafgifter.

För närvarande åligger det, på grund af särskild författning i ämnet, *kongl. förordningen* angående sättet och ordningen för sjöfolks på- och afmönstring samt utfärdande af sjömansrulla af *den 4 juni 1868*, sjömanshusdirektionerna genom deras ombudsmän att i stapelstäder verkställa påmönstring och utfärda

sådan rulla dels vid svenskt fartygs afgång till utrikes ort och dels vid inrikes sjöfart, då befälhafvaren eller besättningen sådant åstundar; påmönstra enstaka sjömän samt svensk besättning å norskt eller utländskt fartyg, äfvensom verkställa afmönstringar enligt hvad i förordningen närmare stadgas.

Afgifvandet genom sjömanshusen af statistiska redogörelser rörande fartyg, skeppare och sjöfolk bestämdes genom ett *kongl. bref af den 4 december 1826*. I sammanhang med 1841 års nämnda förordning blef saken, enligt cirkulär af kommerskollegium den 15 juni 1841, ordnad så, att dessa förteckningar skulle inom viss tid vid stadgad dagabot insändas till kommerskollegium, som äfven inskärpte, hurusom direktionerna blottställde sig för ansvar och skadeersättning, om de saknade tillgång på blanketter för sjömansrullor.

Ändringar i afgifterna.

Hvad särskildt *afgifterna* till sjömanshusen beträffar, hafva dessa ifrån år 1749 undergått åtskilliga omgestaltningar.

Den väsentligaste skedde genom *kongl. kungörelsen den 27 augusti 1828*, hvarigenom de 1749 pålagda förhyringspenningarna afskaffades, och den redare vid hemkomsten från utrikes resa åliggande sjömanshusafgiften utbyttes mot en lästafgift, som pålades äfven utländska lossande och lastande fartyg och skulle till sjömanshuset i den stad, där resan började, erläggas vid utgående ur svensk hamn till utrikes ort med 2 skillingar banko för hvar läst. Af utländska fartyg, tillhörande nationer, där svenska fartyg ej njöto nationel behandling, var afgiften 3 skillingar. Denna lästafgift ändrades genom kongl. kungörelse den 6 december 1867, då läst utbyttes mot nyläst, till 10 öre, resp. 15 öre för hvarje nyläst af fartygets dräktighet, hvilket innebar en nedsättning af hvad förut varit gällande, och det bestämdes då tillika, att fartyg, som flera gånger under samma kalendermånad från samma hamn afginge till utrikes ort, endast skulle erlägga afgiften en gång i månaden. Hyresafgiften eller plåtafgiften, som man ser den än i dag benämnd, har ej undergått annan ändring sedan 1748 än hvad nya myntsystemet påkallat.

En af kommerskollegium i förslaget till 1870 års sjömanshusreglemente ifrågaställd ökning af denna afgift ledde ej till någon åtgärd.

Vid 1869 och 1871 årens riksdagar väcktes motioner om hyresafgiftens upphäfvande, men då understöden vid Stockholms sjömanshus öfverstigit där influtna hyresafgifter, afstyrkte vederbörande utskott motionerna, som ock afslogos.

* * *

Genom 1841 års nämnda förordning och andra lagar och förordningar hade kopverdireglementet blifvit skäligen kringskuret. I sin helhet upphäfdes det först genom *reglementet för sjömanshusen i riket af den 4 mars 1870*, som trädde i kraft med år 1871. **Sjömanshusreglementet 1870.**

Nu gällande bestämmelser om sjömanshusen och deras uppgift äro lemnade i sistnämnda reglemente med däruti den 16 mars 1877, 17 december 1886 och 31 december 1887 gjorda ändringar.

Sjömanshusens dubbelnatur såsom både enskilda inrättningar och förvaltningsorgan framgår af de *konstitutiva bestämmelserna* för desamma.

Deras styrelse, direktionen, och suppleanter för dess ledamöter väljas af redare och fartygsbefälhafvare. Direktionen, hvari ledamotskap icke åtföljes af löneinkomst, väljer inom sig ordförande och äger besluta om antagandet af en sjömanshusombudsman till biträde vid göromålens handhafvande samt efter förslag af fartygsbefälhafvare nämna ombudsmannen, äfvensom antaga öfriga tjänstemän och betjänte, förse desse och ombudsmannen med särskilda instruktioner samt entlediga dem. Direktionen uppgör sjömanshusets aflönings- och utgiftsstat m. m., vårdar och förvaltar under gemensam ansvarighet sjömanshusets fasta och lösa egendom samt bestämmer om understöden och deras belopp. Af tre revisorer välja redare och befälhafvare två, liksom ock två af de tre revisorssuppleanterna. Redare och befälhafvare besluta i anledning af anmärkningar vid revisionen.

Gent häremot stå dessa bestämmelser:

Sjömanshusen äro ställda under inseende af kommerskollegium. Valen till direktionsledamöter och suppleanter för dem

äfvensom till nämnda två revisorer och revisorssuppleanter förrättas inför magistraten, som kallar valkorporationerna. Kommerskollegium utfärdar förordnande för de valde. Ledamotskap är ett förtroendeuppdrag; endast vissa angifna grunder berättiga till afsägelse. En revisor och en revisorssuppleant utses af magistraten, inför hvilken sammanträde för beslut om revisionsberättelsen hålles. Öfver sjömanshusdirektions beslut i förvaltningsärenden anföres besvär hos kommerskollegium, som pröfvar och afgör alla ärenden, som angå sjömanshusens förvaltning och icke tillhöra domstols handläggning.

Sjömanshusens ändamål.

Sjömanshusens *ändamål* angifves vara att samla och meddela upplysningar om allt inhemskt sjöfolk och alla för handeln afsedda fartyg af tjugu tons dräktighet och därutöfver, hvilka inom riket hafva sin hemort, att hålla förteckningar öfver det sjömanskap och de fartyg af omförmälda beskaffenhet, som under hvarje år i handelssjöfarten användas, samt att i öfrigt ägna eftersyn åt sjömännen och bereda understöd åt behöfvande bland dem, äfvensom åt deras efterlämnade änkor och barn. (*§ 1 S. R. enligt kungörelse 16 mars 1877*).

Man märke, att hvad förut var det väsentliga nu satts i sista rummet.

Sjömanshusdirektions åligganden.

På grund af denna uppgift åligger det, enligt § 6 sjömanshusreglementet med ändring den 16 mars 1877, direktionen hufvudsakligen, i afseende å:

1) *understödsverksamheten:*

att, i mån af tillgångarna, bestämma, åt hvilka under sjömanshuset hörande sjömän samt sjömäns änkor och barn må meddelas understöd, jämte beloppen däraf, och understöden, så framt de ej äro endast af tillfällig natur, halfårsvis, på de tider af året direktionen pröfvar lämpligast, till vederbörande utdela;

2) *medelsförvaltningen:*

att under gemensam ansvarighet vårda och förvalta sjömanshusets fasta och lösa egendom, samt emot fullgod säkerhet för-

ränta hvad af där inflytande penningar och inkomster ej för löpande utgifter erfordras;

att uppgöra sjömanshusets aflönings- och utgiftsstat samt sedermera på grund af densamma till sjömanshusets tjänstemän och betjänte kvartalsvis utbetala dem tillkommande aflöningar; och

att tillse, det sjömanshusets räkenskaper med noggrannhet föras samt årligen inom februari månads utgång blifva för det nästförflutna året afslutade, för att vederbörande revisorer tillhandahållas;

3) *samlandet och meddelandet af upplysningar om och hållandet af förteckningar öfver fartyg och sjöfolk samt ägnandet af eftersyn åt sjömännen:*

att tillse, det inskrifningsregister ordentligen föras dels öfver dem, hvilka, efter anmälan på sjömanshuset, ingå i handelsflottan såsom sjöfolk af olika klasser, däribland jämväl maskinister och eldare på ångfartyg inbegripna, eller ock i sådan egenskap öfverflyttas från annat sjömanshus, dels öfver de handelsfartyg af tjugu tons dräktighet och därutöfver, för hvilka stapelstaden eller ort inom dess tullkammaredistrikt skall såsom hemort anses, äfvensom att för hvarje år inom den 1 mars påföljande året insända till marinförvaltningen summarisk uppgift å omförmälda sjöfolk samt till kommerskollegium förteckning jämte räkning öfver nämnda fartyg;*

att vaka däröfver, att fullständig mönstringsbok föres öfver de fartygsbesättningar, som vid sjömanshuset på- och afmönstras, samt att motböcker och skeppsdagboksblanketter i behörig ordning tillhandahållas och gällande föreskrifter i öfrigt rörande så väl påmönstring och sjömansrullas utfärdande som afmönstring blifva noggrannt iakttagna;

---

* Att i afseende å fartyg, som registrerats i allmänna fartygsregistret, föreskrifterna om fartygs anmälan till sjömanshusets register skola upphöra att gälla framgår af kongl. förordningen angående registrering af svenska fartyg den 27 november 1891.

att angående de inhemske sjömän, hvilka, ehuru icke vid sjömanshuset inskrifne, därstädes på- eller afmönstras eller å där inskrifna mönstringsfria fartyg tjänstgöra, vid hvarje års början för det föregående året meddela de sjömanshus, dit sådane sjömän höra, för behörigt antecknande i rullorna, utdrag eller aftryck af tullkammaredistriktets mönstringsbok och af fartygsbefälhafvares, enligt föreskrift, till sjömanshuset ingifna redogörelser, så ock vid samma tid till vederbörande sjömanshus öfversända de afgifter, som besättningar å dithörande fartyg under föregående året erlagt;

att årligen före den 1 mars till kommerskollegium insända uppgift å antalet af de fartygsbefälhafvare af olika klasser samt de maskinister, eldare och öfrige sjömän, hvilka, vid sjömanshuset inskrifne, under näst förutgångna år till utrikes eller inrikes sjöfart å svenska fartyg användts eller varit å utländska fartyg förhyrde, eller i följd af inträffade omständigheter icke kunnat göra sjötjänst och åtnjutit understöd, äfvensom å antalet af dem, som under loppet af samma år på grund af dödsfall eller rymning eller annan orsak blifvit från sjömanshusets register afförde;

att, när anmälan å sjömanshus skett om någon därstädes inskrifven sjömans under resa eller på utrikes ort inträffade dödsfall, därom genast och sist före årets slut skriftligen underrätta pastorsämbetet i den församling, där sjömannen i lifstiden varit kyrkoskrifven; och

att meddela vederbörande ämbetsverk och myndigheter sådana upplysningar i afseende på sjöfolket, som inom omfånget af sjömanshusens verksamhet kunna dessa inrättningar affordras;

hvartill numera kommit bestyret med värnpliktiges inskrifning och redovisning enligt hvad nedan skall vidare omförmälas; samt

4) *i allmänhet:*

att vaka däröfver, att sjömanshusets ändamål äfven i öfrigt uppfylles genom befordrande af ordning i sjöväsendet, till ömsesidig fördel så för sjöfolket som för det allmänna.

Tillika äro sjömanshusen förmedlare å ena sidan af sjöfolks ansökningar till direktionen för handelsflottans pensionsanstalt om pensioner från denna anstalt och, å den andra, af pensionsbref och penningebelopp från anstalten till sjöfolket.

Den närmare befattningen med mönstringsväsendet är, såsom ofvan nämnts, uppdragen åt ombudsmannen. Mönstringsväsendets förläggande till sjömanshusen möjliggör uppfyllandet af den direktionen ålagda skyldigheten att hålla förteckningar öfver sjömanskap och fartyg, som årligen användas i handelssjöfarten.

Tillhandahållandet genom sjömanshusen af *skeppsdagbok*, såsom bihang hvartill å ångfartyg föres maskindagbok, är stadgadt i 35 och 38 §§ sjölagen.

* * *

Åligganden i afseende å värnpliktige.

Genom *kongl. kungörelse den 17 december 1886* fick den ofvan anförda bestämmelsen om sjömanshusdirektionens skyldighet att »meddela vederbörande ämbetsverk och myndigheter sådana upplysningar i afseende på sjöfolket, som inom omfånget af sjömanshusens verksamhet kunna dessa inrättningar affordras», det tillägg att särskildt borde iakttagas hvad, på grund af värnpliktslag och förordning angående inskrifning och redovisning af värnpliktige samt deras tjänstgöring m. m., sjömanshusdirektionen åligger.

Dessa åligganden, för hvilka här bör lämnas redogörelse, äro grundade på och närmare angifna i värnpliktslagen af den 5 juni 1885 med ändringar samt förnyade kongl. förordningen i nämnda ämnen af den 22 december 1892 med ändringar, särskildt, enligt kongl. kungörelser den 6 augusti 1894 och den 27 juni 1896.

Sjömanshusdirektionen åligger i förevarande afseende hufvudsakligen:

att anteckna i sjömanshusets register, hvilka

a) tillhöra härens eller flottans beväring eller flottans reserv (beväringsmän);

b) tillhöra landstormen (landstormsmän);

c) frikallats från värnpliktens fullgörande;

att årligen upprätta:

a) *inskrifningslista*, hvarå från sjömanshusets register uppföras så väl de förut ej inskrifne ynglingar, hvilka under det år listan afser fylla 21 år, som äfven de äldre personer, hvilka enligt direktionen tillhandakommen upplysning äro inskrifningsskyldige; och

b) *inskrifningstilläggslista*, hvarå upptagas de ynglingar, hvilka under nästföregående kalenderår fyllt 20 år och blifvit ur registret afförde af annan anledning än af dödsfall eller afflyttning efter vederbörligt tillstånd från riket, med anteckning å listan af sådant, som i och för deras behöriga inskrifning kan tjäna till upplysning.

Vid upprättande af nämnda listor skola uppgifvas vederbörande inskrifningsskyldiges befattningar enligt angifna grunder.

Listorna skola af direktionen insändas till Kongl. Maj:ts befallningshafvande eller i Stockholm till Öfverståthållareämbetet före den 10 januari vid stadgad dagabot.

Vidare åligger direktionen

att afgifva infordrad uppgift å de förändringar i sjömanshusets register, hvilka genom afgång eller tillkomst af inskrifningsskyldige egt rum efter det omförmälda listor för sjömanshuset upprättades.

Sjömanshusdirektionen har att mottaga vid sjömanshus inskrifven värnpliktigs *ansökan om frikallelse* från värnpliktens fullgörande, om uppskof med inskrifning eller med föreskrifven tjänstgöring under första tjänståret, om befrielse jämlikt § 27 mom. 2 värnpliktslagen, enligt dess lydelse i lag den 2 december 1892, från all öfning i fredstid eller om ändring i redan bestämdt värnpliktsförhållande äfvensom anmälan till inskrifning före värnpliktsålderns inträde; och kan ansökan om befrielse från all öfning i fredstid för värnpliktig, som är vid sjömanshus inskrifven, göras af sjömanshusdirektionen, som äfven må göra ansökan om uppskof för vid sjömanshus inskrifven värnpliktig.

Villkor för uppskof eller befrielse styrkas med intyg af sjömanshusdirektion. Å inskrifningslistan anmärkes, hvilka ingifvit sådan ansökan eller anmälan, hvarom ofvan förmälts.

Sjömanshusdirektionen har ock att vid anfordran tillhandahålla vid sjömanshus inskrifne värnpliktige de enligt beslut af inskrif-

ningsnämnden utfärdade inskrifningsböcker eller inskrifningssedlar samt frisedlar och uppskofssedlar, hvilka af kompaniområdesbefälhafvarne öfversändas till sjömanshusdirektionerna.

Hos sjömanshusdirektion må af beväringsman tillhörande 1. uppbådet göras honom enligt värnpliktslagen åliggande anmälningar vid inskrifning å sjömanshus eller afgång från sjömanshus, och skola anmälningarna af direktionen antecknas å särskilda *anmälningslistor* öfver tillkomst och afgång af värnpliktige, hvilka listor upprättas för hvarje månad och ofördröjligen efter månadens utgång öfversändas till vederbörande.

Då någon, som icke öfverskridit värnpliktsåldern, inskrifves vid sjömanshus eller afföres ur sjömanshusets register, åligger det sjömanshusets direktion att därom underrätta vederbörande pastorsämbete, församlingsföreståndare eller presterskap.

Då vid sjömanshus inskrifven, som icke öfverskridit värnpliktsåldern, uttagit flyttningsbevis till annan församling, underrättas därom sjömanshusets direktion med angifvande af denna församling, och dessa eller direktionen eljest tillhandakomna upplysningar angående de å sjömanshuset inskrifne värnpliktiges flyttning från församling till annan skola äfven upptagas å de månatliga anmälningslistorna.

Anteckningar, som göras å sjömanshusens månatliga anmälningslistor, skola samtidigt införas å behöriga ställen uti den särskilda *beväringsrulla* för sjömanshus, som jämte bifogad förteckning skall öfversändas till sjömanshusdirektionerna; och skola i öfrigt uti en kolumn i rullan städse vara införda, skrifna med blyerts, möjligast noggranna och fullständiga uppgifter angående de värnpliktiges adresser eller andra upplysningar, som kunna tjäna till ledning vid upprättande af omedelbar order om de värnpliktiges inträde i tjänstgöring, därest kompaniområdesbefälhafvaren för sagda ändamål återfordrar rullan. Direktionen är pliktig att när helst på anfordran rullan till befälhafvaren ofördröjligen öfversända.

Hvarje år före den 15 september skall sjömanshusdirektionen till vederbörande kompaniområdesbefälhafvare insända sagda be-

väringsrulla, och skola dessförinnan i viss kolumn noggranna anteckningar vara införda för dem af de i rullan upptagne, i hvilkas befattningar inom sjömansyrket under året förändringar inträdt, allt med iakttagande af bestämda grunder.

I allmänhet äro sjömanshusdirektionerna pliktige att i allt hvad på dem kan ankomma tillhandagå vederbörande befäl med de upplysningar och det bistånd, som af dem kunna äskas för de värnpliktiges redovisande och inskrifning.

Sjömanshusombudsman åligger särskildt att lämna å sjömanshus inskrifven beväringsman vid kongl. flottan, som befinner sig sig å ort, där sjömanshus, men ej kompaniområdesbefälhafvare finnes, rekvisition å järnvägs- eller ångbåtsbiljett för inställelse till tjänstgöring enligt blanketter, som tillställas ombudsmannen och för hvilka han skall redovisa.

* * *

Sjömanshusombudsmannen.

Till biträde vid göromålens handhafvande äger direktionen att antaga en *sjömanshusombudsman*, såsom waterschouten eller skeppsombudsmannen benämnes i 1870 års reglemente, hvilket åt denne tjänsteman anvisar en med sjömanshuset närmare förbunden ställning än det gamla kopverdireglementet.

I flera afseenden gå dock dess bestämmelser ännu igen. Så har ombudsmannen fortfarande

att meddela fartygs redare eller befälhafvare, som vilja förhyra sjöfolk, anvisning på tjänstsökande och de upplysningar i afseende på deras föregående tjänstgöring, hvilka kunna ur mönstringsboken erhållas;

att vid uppkommande mindre tvister emellan fartygsbefälhafvare och besättning, eller emellan personer af besättningen inbördes, söka, då ombudsmannen därom anlitas, medla förlikning; samt

att vid afmönstring inhämta och i mönstringsboken anteckna befälhafvarens vitsord om hvarje sjömans större eller mindre duglighet och pålitlighet.

För sjömanshusets egen räkning tillhör ombudsmannen

att uppbära och månatligen till direktionen eller dess för särskild tillsyn öfver förvaltningen utsedde ledamot aflämna och redovisa alla till sjömanshuset inflytande afgifter och inkomster, för uppbörden hvaraf ombudsmannen dessutom bör, om sådant äskas, ställa af direktionen godkänd borgen;

att, så framt annan räkenskaps- eller protokollsförande ej blifvit antagen, öfver sjömanshusets inkomster och utgifter hålla ordentlig räkenskap och densamma inom viss tid till direktionen aflemna, samt föra protokoll öfver hvad vid direktionens sammanträden förekommer; och

att i öfrigt ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter i afseende på tjänstens utöfning, hvilka direktionen kan finna nödigt meddela.

Såsom tjänsteman för verkställande af sjömanshusen pålagda förvaltningsbestyr åligger ombudsmannen särskildt:

att, efter direktionens anvisning och i öfverensstämmelse med reglementet, föra de i § 6 däraf omnämnda inskrifningsregister, mönstringsböcker och särskilda förteckningar, äfvensom utarbeta de uppgifter, hvarom i samma § förmäles;

att åt hvar och en, som vid sjömanshuset inskrifves, till bevis därom, å sjömanshusdirektionens vägnar, utfärda mot lösen en sjöfartsbok; och

att, på anmälan af fartygsbefälhafvare, i föreskrifven ordning påmönstra sjöfolk och, å direktionens vägnar, utfärda sjömansrulla, så ock verkställa sjöfolks afmönstring.

Vidare har han att utfärda vissa afskeds- eller afflyttningsbetyg och att, sedan enligt 46 § sjölagen befälhafvare för honom redovisat sjömans kvarlåtenskap, därom göra anmälan hos direktionen och å dennas vägnar besörja, att kvarlåtenskapen må komma vederbörande arfvingar till godo (§ 11. S. R.).

* * *

Understödsverksamheten.

Efter denna redogörelse för sjömanshusens tillkomst och de åligganden, som nu tillhöra dem och ombudsmannen, följer att erinra om de om understöds erhållande gällande bestämmelser samt sjömanshusens inkomstkällor.

Understöden kunna vara *tillfälliga* enligt § 6 litt. g af reglementet — för dessa äro icke några villkor stadgade — eller ock *årsunderstöd.*

De närmare bestämmelserna om dessa senare äro lämnade i § 20 reglementet, hvad sjömän, och i § 21, hvad de rasänkor och barn angår.

För att *sjöman* skall kunna erhålla årsunderstöd fordras, att han erlagt hyresafgift samt under utöfvandet af sin tjänst blifvit till någon lem så skadad, eller ådragit sig sådan sjuklighet, eller iråkat den ålderdomsbräcklighet, att han till sjötjänst ej vidare kan användas, och är stadd i torftiga omständigheter. Under dessa förutsättningar är han berättigad att vid det sjömanshus, där han är inskrifven, för sin återstående lifstid erhålla ett efter hans nödtorft och sjömanshuskassans tillgångar lämpadt årligt understöd. Han har i regel förverkat förmånen, om han gjort sig skyldig till rymningsbrott; sjömanshusdirektionen kan dock undantagsvis frånse denna omständighet. *Sjömansänkor samt fader- och moderlösa barn* efter sjömän njuta enahanda förmån vid det sjömanshus, mannen eller fadern tillhört, därest denne själf innehaft eller varit berättigad undfå understöd. Understödet utgår ej till änka, som träder i nytt gifte, och barn få i regel åtnjuta understöd endast intill fyllda femton år.

* * *

Inkomstkällor.

Hvad *sjömanshusens inkomster* angår, bestå dessa utom i räntemedel, fortfarande hufvudsakligen i tonafgifter och hyresafgifter.

Om *tonafgiften* stadgas i § 34 sjömanshusreglementet, som

lyder: »För fartyg, som från svensk hamn afgår till Norge eller utrikes ort, skall befälhafvaren till sjömanshuset i den stad, hvarest eller inom hvars tullkammaredistrikt fartygets besättning för resan påmönstras, eller, om besättningen blifvit påmönstrad för flera resor eller hel seglationstid och ny påmönstring för ifrågavarande resa ej erfordras, till sjömanshuset inom det tullkammaredistrikt, där fartyget utklareras, erlägga en efter tontalet, enligt svenskt eller därmed likställdt utländskt mätbref, beräknad afgift. *Tonafgift.*

Är fartyget svenskt eller norskt eller tillhörigt en främmande nation, i hvars hamnar svenska fartyg behandlas lika med samma nations egna, skall nämnda afgift utgöras med 3 öre, men i annat fall med 5 öre för hvarje ton af fartygets dräktighet.

Afgår fartyg flera gånger under en kalendermånad från samma svenska hamn, skall afgiften allenast en gång i månaden erläggas.»

Om *hyresafgiften* stadgas i § 35 följande: »Då besättning å inhemskt fartyg, ankommande från Norge eller utrikes ort, i svensk hamn afmönstras, betalas, under namn af hyresafgift, till det sjömanshus, i hvars register fartyget är inskrifvet, af befälhafvare två öre, af styrman och maskinist ett och ett halft öre samt af hvar och en utaf den öfriga besättningen ett öre riksmynt för hvarje riksdaler samma mynt af deras förtjänade lön eller hyra under hela den tid, från påmönstringsdagen räknad, fartyget varit på resa eller resor stadt; åliggande befälhafvaren att å hvars och ens hyra, mot kvitto i sjöfartsboken, innehålla och vid afmönstringstillfället, jämte sin egen afgift, äfven erlägga hvad sålunda på en hvar af besättningen belöper. *Hyresafgift.*

Har fartygs besättning blifvit å utrikes ort af svensk och norsk konsul afmönstrad till följd däraf, att fartyget upphört att vara svensk egendom, eller att detsamma gått i sjönöd förloradt eller blifvit så skadadt, att det förklarats icke värdt att vidare iståndsättas, vare det sjömanshus, i hvars register sådant fartyg senast inskrifvits, berättigadt att af fartygets i samma register antecknade ägare eller hufvudredare uppbära de för befälhafvaren

och besättningen intill afmönstringsdagen upplupna hyresafgifter, hvilka jämväl i sådant fall må på aflöningen innehållas.»

Andra inkomster. Några kollektmedel tillkomma ej vidare sjömanshusen, men, jämlikt § 105 sjölagen, tillfaller sjömanshus sjöman enligt § 102 sjölagen frångången hyra. Sjömanshusen äga vidare andel i böter och viten, ådömda enligt särskilda sjöfartsförfattningar, såsom registreringsförordningen, sjömanshusreglementet, mönstringsförordningen och skeppsmätningsförordningen samt, odeladt, böter och viten enligt gällande förordning om pass- och nationalitetshandlingar m. m. Böter och vitesmedel fördelas efter antalet vid sjömanshusen inskrifne sjömän (§ 38 S. R., enligt kungörelse 31 december 1887).

Ersättning för inskrifningslistor. För besväret med inskrifning och redovisning af värnpliktige åtnjutes ingen ersättning förutom enligt *kongl. bref den 15 maj 1891*, för inskrifningslistors upprättande, »sex kronor för hvarje hundratal man, som införes i listorna, samt i förhållande därtill för större eller mindre antal».

Af allmänna medel njuta i öfrigt sjömanshusen nu icke annan godtgörelse än att, därest de med direktionens brefväxling förknippade utgifter icke utan svårighet kunna af sjömanshusets inkomster bestridas, direktionen berättigats att hos kommerskollegium göra framställning åtföljd af bestyrkt uppgift å kostnadsbeloppet (§ 10 S. R.).

Expeditionslösen. Bland sjömanshusens inkomstkällor får ej *lösen för expeditioner*, som där utfärdas, här förbigås, då denna, af sjöfarten och dess idkare uttagna afgift i regel tillfaller ombudsmannen eller i något fall annan sjömanshustjänsteman såsom sportler eller ock, vid vissa sjömanshus, uppföres bland sjömanshusets inkomster. Enligt kongl. kungörelsen den 16 mars 1877 om lösen för skeppsdagsbokblanketter, kongl. förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883 samt kongl. kungörelse den 31 december 1891 utgör lösen för:

Bevis öfver afmönstring af sjömän för hvarje man, som afmönstras 0: 20

Motbok med sjömän 0: 25

Sjöfartsbok 1: 00
Sjömansrulla eller folkpass för fartyg eller båtar
af till och med 50 ton 1: 00
öfver 50 till och med 100 ton 2: 00
» 100 » » » 200 » 3: 00
» 200 ton 4: 00
Skeppsdagbok för fartyg under 100 ton 0: 75
från och med 100 till och med 150 ton 1: 50
öfver 150 ton 3: 00

Dessutom för papper 3 öre för hvarje ark och för inbindning 75 öre.

Maskindagbok, lika som för skeppsdagbok.

Utgiftsstat.

I utgiftsstaten upptagas dels aflöningarna till ombudsmannen och sjömanshusets öfriga tjänstemän och betjänte, så ock andra för sjömanshusets räkning nödiga årsutgifter, dels förslagsvis den summa, hvilken må till årliga eller tillfälliga understöd åt nödställde sjömän samt deras änkor och barn användas. I fråga om donerade och testamenterade eller för särskildt ändamål insamlade medel, iakttagas naturligtvis de därför gällande föreskrifter och förordnanden.

Expeditionslokal.

Mångenstädes påhvilar sjömanshuskassan utgift för anskaffande af expeditionslokal. På senare tider har ifrågasatts, huruvida kassan rätteligen borde vidkännas detta afbräck och om det icke borde åligga stadskommunen att kostnadsfritt tillhandahålla lokal åt sjömanshuset. Af ofvan åberopade kongl. bref den 29 januari 1864 om sjömanshus inrättande och af stadgandet i sjömanshusreglementet att i hvarje stapelstad skall finnas sjömanshus, har nämligen följt att vid stapelstadsrätts beviljande åt stad föreskrifvits såsom villkor, att staden skulle vara underkastad förbindelsen att inrätta behörigt sjömanshus. Kommerskollegium införskaffade 1892 utredning från sjömanhusen om huru förhölle sig med denna sak. Och i cirkulär den 31 december 1892 infordrade kollegium från stadsfullmäktige i de städer, där sjömanhusets medel anlitades för detta ändamål, upplysning, huruvida de för staden vore villiga att för framtiden kostnadsfritt till-

handahålla sådan lokal eller i annat fall vidkännas den kostnad, som i en eller annan form drabbade sjömanshuskassan härför. Från några städer förklarades väl att man skulle för framtiden tillmötesgå det kraf, som ansågs hafva blifvit ställdt på staden; men i allmänhet var man icke villig göra ett sådant åtagande, hvartill de städer, som egt stapelrätt från äldre tider, icke vore lagligen skyldige.

För fullständighetens skull har omförmälts hvad sålunda förekommit. Stapelstads skyldighet att inrätta sjömanshus, där sådan blifvit stad tillförbunden eller framdeles må påläggas nya stapelstäder, torde komma att i ett blifvande nytt sjömanshusreglemente närmare bestämmas, hvarigenom ju sjömanshusets förvaltningskostnader kunde till fromma för dess understödsverksamhet nedbringas i motsvarande mån. Att emellertid åliggande för vederbörande stapelstadskommuner att anskaffa lokal för sjömanshus åtminstone icke lärer kunna utan frivilligt åtagande utsträckas till äldre stapelstäder, torde vara gifvet; sjömanshusinrättningen var, såsom dess historia visar, ursprungligen icke någon kommunal angelägenhet.

Vissa angående sjömanshusen framställda förslag.

Ändringsförslag angående hyresafgiften.

Bland bestämmelserna i sjömanshusreglementet är det hufvudsakligen de, som afse *hyresafgiften*, som på senare tider gjorts till föremål för anmärkningar. Då frågan om de genom denna afgift inflytande medlens användande står i ett visst samband med den om ersättande genom statsmedel af en del af sjömanshusens förvaltningskostnader, torde de förslag, som efter sjömanshusreglementets trädande i kraft framlagts rörande hyresafgiften, här böra något beröras.

Det har mest klagats dels öfver den grund, hvarefter afgifterna fördelas sjömanshusen emellan, dels öfver den norm, hvarefter afgifterna utgå för de olika klasserna betalningspliktige, och

dels däröfver att afgifterna icke stå i något visst och lämpligt förhållande till de utbetalda understöden.

I förstnämnda afseende väckte i skrifvelse till kommerskollegium den 30 november 1875 direktionen för sjömanshuset i Göteborg förslag att hyresafgiften skulle inbetalas till det sjömanshus, där den afmönstrade sjömannen vore inskrifven, och icke såsom nu tillfalla det, där fartyget hade sin hemort. Efter det öfriga sjömanshusdirektioner hörts och därvid i allmänhet afstyrkt förslaget, afböjdes det äfven af kollegiet med åberopande bland annat af den invecklade uppbörd, det i tillämpningen skulle medföra.

I mars 1885 hemställde hos samma ämbetsverk direktionen för Stockholms sjömanshus om hyresafgiftens upphörande och införande i stället af ett stadgande om förpliktelse för hvar sjöman att afstå af sina löneförmåner ett lämpligt belopp, ställdt i förhållande till den pension, hvartill han efter viss ålder borde vara berättigad. Direktionen anmärkte, bland annat, att befälhafvaren erlade hyresafgift endast för sin månadshyra, men ej för den vida större delen af sina inkomster, den s. k. kaplaken, hvadan det kunde inträffa att hans hyresafgift icke ens uppginge till hälften af den, som t. ex. en maskinist måste erlägga, ehuru denne icke erhölle så stort understöd som den förre. Med hänsyn till normen för afgifternas fördelning kunde vidare, anmärkte man, dessa icke läggas till grund för understödens storlek.

Öfver framställningen afgåfvo sjömanshusdirektionerna infordrade yttranden, för hvilka är redogjordt i arbetareförsäkringskomiténs motiv till dess förslag om ändringar i sjömanshusreglementet*). Här må allenast erinras, att sexton direktioner ställde sig på Stockholmsdirektionens ståndpunkt, medan elfva afstyrkte dess förslag och fjorton åter hade särskilda förslag. Flere vitsordade rättvisan och billigheten af en annan grund än den gällande för befälhafvarens hyresafgifter. Från ett håll föreslogs procentens för dessa afgifter höjande från 2 till 3. En direktion

*) Arbetareförsäkringskomiténs betänkande 1888. I. Utlåtande och förslag: 2. Sjömanshusen och Handelsflottans pensionsanstalt. (Sid. 34—38.)

ville bibehålla hyresafgiften för manskapet, som skulle få uppbära understöd i form af bestämda pensioner, men från afgiften befria befälhafvare, styrmän och maskinister, hvilka i stället skulle få bereda sig pension genom afgifter till någon för dem bildad pensionskassa.

Från flera håll framhölls såsom lämpligast, att hyresafgifterna inginge till det sjömanshus, där den afmönstrade sjömannen vore inskrifven.

För hyresafgiftens bibehållande åberopades af några direktioner, att afgiften äfven och i främsta rummet skulle vara afsedd att bestrida omkostnaderna för sjömanshusens förvaltning.

I särskild underdånig framställning afgaf styrelsen för Göteborgs fartygsbefälhafvareförening, understödd af andra sjömannaföreningar och ett antal sjöfartsidkare å Gotland, förslag till en utvidgad pensionering genom handelsflottans pensionsanstalt och i sammanhang därmed hyresafgiftens upphörande.

Dessa framställningar utgjorde föremål för kommerskollegiets utlåtande den 30 mars 1886. Däruti förordade kollegiet berörda förslag om höjning af den såsom hyresafgift för fartygsbefälhafvare nu bestämda procent af förtjänad lön eller hyra från 2 till 3 öre af hvar krona. Att beräkna befälhafvarens hyresafgift efter hans verkliga inkomster i yrket eller för honom att styrka sin uppgift därom ansåg kollegiet i de flesta fall knappast möjligt. Hyresafgifternas redovisande till det sjömanshus, där den afmönstrade sjömannen vore inskrifven, afstyrktes äfven nu.

Arbetareförsäkringskomitén.

Ärendet remitterades till den redan år 1884 tillsatta arbetareförsäkringskomiténs öfvervägande. Komitén, som föreslog en för alla klasser gemensam obligatorisk ålderdomsförsäkring, kunde icke tillstyrka vare sig hyresafgiftens utbytande mot pensionsafgift eller dess upphörande.

Härom yttrade komitén bland annat följande, som synes väl ägnadt att belysa den föreliggande frågan:

»Lämnar man å sido sjömanshusens åliggande såsom myndigheter i statsförvaltningens tjänst, så äro de att betrakta såsom styrelser för lagstadgade yrkesföreningar till ömsesidig hjälp, hvilka föreningars medlemmar äro de vid sjömanshus inskrifne

sjömän, som genom erläggande af hyresafgifter, enligt §§ 20 och 35 i sjömanshusreglementet, för sig och efterlefvande grundlagt anspråk på understöd i de af reglementet angifna fall. Likasom en sjukkassa erbjuder åt den genom sjukdom till arbete oförmögne kassamedlemmen viss tids sjukhjälp, och i samma mening, som det kan sägas att den, hvilken är nog lycklig att ej behöfva taga kassans bistånd i anspråk, betalar för de sjuke, likaså erbjuder sjömanshuset understöd åt den till tjänstgöring i yrket oförmögne och i torftiga omständigheter stadde sjömannen eller hans nödstälda efterlefvande; och blott i nyss antydda mening kan sägas, att de, som ej behöfva taga detta understöd i anspråk, betala för de andra. Skillnaden mellan de på frivillighet byggda sjukkassorna och sjömanshusens understödsväsende är emellertid icke obetydlig. Först och främst det lagstadgade tvånget för den i utrikes sjöfart använde sjömannen att erlägga hyresafgift, hvaremot inträde i en enskild sjukkassa är frivilligt; för det andra, att understöd är beroende af sjömanshusens tillgångar och således kan äfven vid trängande nöd uteblifva, hvaremot sjukkassan utbetalar, eller förutsättes alltid vara i stånd att utbetala den reglementsenliga sjukhjälpen.

Frågas nu, om dessa skiljaktigheter emellan sjukkassornas frivilliga och sjömanshusens lagstadgade understödsväsende äro af den beskaffenhet, att hyresafgiftstvånget bör ogillas, utan hänsyn till sjömanshusens förmåga att, oberoende af denna tillgång, fullgöra sin uppgift såsom understödsföreningar, så skulle komitén visserligen ej förorda införande af ett så beskaffadt tvång för en särskild yrkesklass, om det nu ifrågasattes såsom en nyhet att införa. Men då de berättigade anledningarna till missnöje med sjömanshusens understödsverksamhet synas kunna genom förändrade bestämmelser och en bättre kontroll afhjälpas, då särskildt den uppenbara obilligheten, att sjöfartsnäringens afgifter till sjömanshusen till en betydlig del användas till att bestrida kostnaden för göromål för statens räkning, knappt torde behöfva mer än påpekas, för att blifva afhulpen, då hyresafgifterna, som hafva en vida öfver hundraårig häfd, utgöra en

så betydande del af de årliga inkomsterna, att de ej utan svårare olägenhet kunna undvaras, och då slutligen sjömansyrkets art och de förhållanden, under hvilka det utöfvas, näppeligen lemna rum för det antagandet, att frivilliga föreningar skulle fylla den lucka, som genom en minskning af sjömanshusens understödstillgångar, komme att uppstå, så föranlåtes komitén att förorda hyresafgiftens bibehållande, ehuru med förändrade bestämmelser om dess utgörande.»

Det öfverklagade förfarandet för upptagande af hyresafgift af befälhafvare endast å kontanta månadshyran, men ej å dem tillfallande andel i den inseglade frakten, fann komitén uppenbarligen strida mot författningens mening. Missnöjet härmed syntes komitén så mycket mer befogadt, som det visade sig, att de understöd, hvilka lämnades befälhafvare samt deras änkor och barn, såväl till antal som storlek utginge i en mycket högre proportion, än som motsvarades af de utaf befälhafvare erlagda hyresafgifter. Härom upplyses följande: År 1884 utgingo af samtliga årsunderstöd från sjömanshusen nära 27 procent till befälhafvare samt deras änkor och barn; och dessa understöd voro till beloppet de största, så att de tillhopa utgjorde ej mindre än i rundt tal 40,000 kronor eller 40 procent af hela den i årsunderstöd utdelade summan. I medeltal utgjorde årsunderstöden till befälhafvare 46 kronor, till styrmän och maskinister 33 och till öfrigt sjöfolk 22 kronor samt till änkor och barn efter befälhafvare 42, efter styrmän och maskinister 32 och efter öfrigt sjöfolk 22 kronor. Af de uppgifter som från 26 sjömanshus erhållits, visade sig åter, att af de vid dessa sjömanshus år 1884 influtna hyresafgifter befälhafvare erlagt endast omkring 20 procent, men styrmän och maskinister i rundt tal 27 procent samt öfrigt sjöfolk 53 procent. »Man torde på grund häraf», anförde komitén, »hafva skäl att antaga, att de årsunderstöd, befälhafvare samt deras änkor och barn från sjömanshusen åtnjuta, äro till beloppet omkring dubbelt större, än som skulle berättigas af det förhållande, hvari af dem betalade hyresafgifter stå till de af den öfriga delen af sjöfolket erlagda.»

Komitén biträdde dock icke det af kommerskollegium afgifna förslaget till att råda bot för missförhållandet. Komitén antog kollegiets mening med dess förslag hafva varit att afgiften, såsom dittills varit brukligt, endast skulle beräknas å den kontanta månadshyran. Denna praxis fann komitén strida mot författningens bestämmelse, att hyresafgiften skall utgå efter den förtjänade lönen eller hyran, hvilken bestämmelse icke innehölle någon som helst antydan, att med lön eller hyra endast skulle afses den kontanta månadsaflöningen; och ville man söka åstadkomma en rättvisare fördelning mellan de olika klasserna sjöfolk i fråga om hyresafgifternas erläggande, kunde detta icke uppnås genom att höja afgiftsprocenten för befälhafvare, om afgiften, såsom hittills, endast skulle utgöras å den kontanta månadshyran. Det syntes komitén vara det enda riktiga och med sjömanshusreglementets mening öfverensstämmande, att hyresafgiften för såväl befälhafvare som styrmän, maskinister och öfrigt sjöfolk utginge med viss procent af deras samtliga aflöningsförmåner; och föreslogs i sådant syfte att hyresafgiften måtte bestämmas till en procent af vederbörande sjömans samtliga intjänade aflöningsförmåner, dessa månde nu utgå under formen af hyra, kaplake eller på annat sätt, dock oberäknadt fritt kosthåll om bord, eller, där sådant ej erhölles, motsvarande del af löneförmånerna.

För det fall att de intjänade löneförmånerna ej vore fullständigt kända och beräkneliga vid afmönstringstillfället, hvilket kunde inträffa med medgifven andel i intjänad frakt, föreslog komitén ett särskildt förfarande, enligt hvilket, därest fullständiga uppgifter om dylika löneförmåner icke vid afmönstringstillfället kunnat lämnas, det skulle åligga befälhafvaren att sådant skriftligen anmäla samt därvid jämväl uppgifva de villkor, enligt hvilka ifrågavarande förmåner skulle utgå, hvarefter å dem belöpande afgifter från vederbörande redare skulle uppbäras genom det sjömanshus, inom hvars distrikt afmönstringen egt rum; och skulle redare, som vore pliktig att utbetala hyresafgift, därvid äfven afgifva intyg öfver riktigheten af befälhafvares ofvannämnda uppgifter.

I afseende å hyresafgifternas fördelning mellan sjömanshusen framhöll komitén åtskilliga anmärkningar mot det föreslagna sättet, att de skulle ingå till det sjömanshus, där den betalande sjömannen vore inskrifven, och förordade den medelvägen att dessa afgifter skulle fördelas emellan sjömanshusen *i förhållande till antalet där under nästföregående år inskrifne sjömän.* Komitén antog att härigenom en på det hela rättvis fördelning skulle åstadkommas. Uppburna afgifter skulle, enligt komiténs förslag, årligen före den 1 mars öfverlämnas till kommerskollegium, som skulle hafva att ofördröjligen därefter fördela dem efter sagda grund.

Komitén meddelade en tabell, visande verkan af en dylik ändrad fördelningsgrund, om den 1884 blifvit följd.*)

I öfverensstämmelse med förslaget om hyresafgiften afgaf komitén förslag till nödiga ändringar i sjömanshusreglementet.

Förvaltningsbidrag af statsmedel.

Komitén upptog också i samband härmed frågan om statsbidrag till sjömanshusen.

Här må dock först erinras att redan kort efter sjömanshusreglementets trädande i kraft en sådan fråga varit å bane.

I skrifvelse den 17 november 1871 anmälde kommerskollegium hos Kongl. Maj:t en framställning af sjömanshusdirektionen i Marstrand om beredande af årsarfvode af allmänna medel åt ombudsman vid sjömanshuset. Då anledning synts kollegium vara för handen att det af direktionen sålunda begärda bidrag till ombudsmans aflönande af allmänna medel anvisades såsom ersättning för de ombudsman åliggande göromål i och för den allmänna sjöfartsstatistiken, men det kunde förutses att, om anslag af statsmedel beviljades sjömanshuset i Marstrand, öfriga sjömanshus, hvilka, på grund af sin verksamhet för den allmänna statistikens befrämjande, vore, om ock icke i lika behof af statsunderstöd, till sådant i allt fall lika berättigade, skulle framkomma med likartade anspråk, hemställde kollegium, att Kongl. Maj:t måtte besluta, att hvarje af de i riket då befintliga trettiosju sjömanshus skulle äga att, såsom bidrag till sina förvaltningskostnaders bestridande, af allmänna medel

*) Anf. st., sid. 52.

årligen uppbära ett anslag af tvåhundrafemtio kronor, emot skyldighet att därför redovisa i den ordning, som för statsmedel i allmänhet var föreskrifven. Men enligt kongl. bref den 1 december 1871 fann Kongl. Maj:t, som icke biföll sjömanshusdirektionens i Marstrand anhållan, den af kollegium i öfrigt gjorda framställningen icke till någon åtgärd föranleda.

Arbetareförsäkringskomitén meddelade i afseende å frågan om hyresafgifternas behöflighet för bestridande af sjömanshusens förvaltningskostnader åtskilliga uppgifter. Dessa visade att för upprätthållande af sjömanshusens förvaltning åtginge en ganska betydande del af dem genom såväl sådana afgifter som tonafgifter tillflytande inkomster, hvarvid komitén erinrade att därjämte såväl redare som sjöfolk hade att vidkännas en ej obetydlig expeditionslösen. Då sjömanshusens verksamhet kunde anses vara lika så angelägen i statens som i sjöfartsnäringens och i sjöfolkets intresse, och då en del af de göromål, som tillkomme sjömanshusen, såsom deras åliggande att insamla och meddela upplysningar om inhemskt sjöfolk och för handeln afsedda fartyg, särskildt att lemna uppgift å värnpliktige sjömän, afsåge rena statsförvaltningsändamål, hade det synts komitén i högsta måtto obilligt, att redare och sjömän själfve måste bekosta sjömanshusens hela förvaltning. Någon motsvarighet härtill förekomme icke inom andra näringar; och komitén hemställde därför, *att till bestridande af sjömanshusens förvaltningskostnader bidrag måtte lemnas af statsmedel, att årligen utgå till hvarje sjömanshus med högst fyrtio procent af deras i den fastställda staten upptagna förvaltningsutgifter, hvilket belopp genom kommerskollegii försorg borde fördelas å sjömanshusen samtidigt med hyresafgifterna för nästföregående år.* Bidragets storlek ansåg komitén böra bestämmas efter hvad från tid till annan kunde med hänsyn till sjömanshusens ställning och verksamhet af Kungl. Maj:t och Riksdagen pröfvas skäligt. För bestridande af bidrag med föreslagna 40 procent af förvaltningskostnaden skulle, att döma efter förhållandena år 1884, erfordras ett årligt anslag af tillhopa ungefär 30,000 kronor. Genom att bidrag af statsmedel på detta sätt lämna-

des, blefve naturligtvis, anförde komitén, sjömanshusen i tillfälle att använda en så mycket större del af sina inkomster till understöd åt behöfvande sjömän, deras änkor och barn. Komitén ansåg att i sammanhang härmed en kontroll borde äga rum öfver sjömanshusens inkomst- och utgiftsstater, hvilket funnes påkalladt jämväl däraf att förvaltningskostnaderna, åtminstone vid vissa sjömanshus, syntes alltför högt tilltagna. På grund häraf hemställde komitén, att förslag till sjömanshusens utgifts- och inkomststater, hvilka nu för hvarje år fastställas af vederbörande sjömanshusdirektion helt och hållet efter eget godtfinnande, måtte af direktionen uppgöras och underställas kommerskollegiets pröfning samt, först sedan det blifvit af kollegiet fastställdt, tjäna till efterrättelse. Tonafgifterna lemnade komitén orubbade.

Sjöfartsnärings-komitén.

Äfven *sjöfartsnäringskomitén af 1890* åberopade, att sjömanshusens verksamhet kunde anses lika så angelägen i statens som i sjöfartsnäringens och i sjöfolkets intresse. I hufvudsaklig öfverensstämmelse med arbetareförsäkringskomitén hemställde därför sjöfartsnäringskomitén att till sjömanshusens förvaltning måtte lemnas bidrag af statsmedel efter de närmare grunder, som af Kongl. Maj:t kunde pröfvas lämpliga. Härigenom skulle, fann komitén, sjömanshusen sättas i stånd att använda så mycket större del af sina inkomster till understöd åt svenskt sjöfolk och deras anhöriga, hvarigenom indirekt en viss fördel bereddes sjöfartsnäringen.

* * *

Genom nådig remiss den 25 januari 1889 hade kommerskollegium anbefallts att afgifva underdånigt utlåtande öfver arbetareförsäkringskomiténs utlåtande och förslag rörande sjömanshusen.

Sedan kollegium, bland annat, låtit genom sjömanshusdirektionerna lämna vid sjömanshus inskrifne fartygsbefälhafvare äfvensom öfrige med afseende å sjötjänstgöring vid sjömanshus inskrifne personer tillfälle att yttra sig angående ifrågavarande förslag och inhämtat utlåtande af direktionerna samt beredt äfven skeppsredare och inom länen tilläfventyrs befintliga föreningar af sjöfartsidkare tillfälle att yttra sig, afgaf *kollegium den 22 december*

Kommerskollegium 1892.

1892 underdånigt utlåtande i saken, hvarmed kollegium framlade förslag till nytt reglemente för sjömanshusen i riket.

Beträffande de ämnen, som handels- och sjöfartskomitén i förevarande utlåtande upptagit till behandling, har komitén af kommerskollegiets utlåtande inhämtat bland annat följande:

1) *I afseende å sjömanshusens åligganden*

föreslog kollegium uteslutandet eller ändrandet af vissa stadganden rörande sjömanshusens befattning med fartyg m. m.

Chefen för flottans stab hade ifrågasatt den förändrade anordning beträffande inskrifning och redovisning af vid sjömanshus inskrifne, flottan tilldelade värnpliktige, att kompaniområdesbefälhafvarnes befattning med dessa skulle upphöra och i stället öfvertagas af vederbörande sjömanshusombudsmän såsom områdesbefälhafvare hvar för sitt sjömanshus, hvilket skulle bilda särskildt redovisningsområde, i förbindelse hvarmed och då sjömanshusombudsmännen för närvarande icke vore statens, utan enskilda korporationers tjänstemän samt förty ej kunde mot deras vilja åläggas att mottaga en befattning i statens tjänst, stabschefen föreslagit att sjömanshusombudsmansbefattning, hvarmed skulle förenas tjänst såsom områdesbefälhafvare för flottans vid sjömanshuset i fråga inskrifne värnpliktige, skulle på förslag af de respektive sjömanshusdirektionerna utnämnas vare sig af Kongl. Maj:t eller af något statens verk, t. ex. kommerskollegium. En sådan af stabschefen förordad anordning ansågs dock äfven böra medföra att, för tillseende af att sjömanshusen uppfyllde sitt ändamål, af Kongl. Maj:t tillsattes en inspektör för desamma, som i första hand borde öfvervaka redovisningen af flottans å sjömanshus inskrifne värnpliktige och därmed sammanhängande frågor och hvilken därföre syntes böra tillsättas på förslag af chefen för sjöförsvarsdepartementet.

Enligt kollegiets åsigt vore det att befara, bland annat, att genom vidtagandet af så beskaffade anordningar som de af stabschefen ifrågasatta — hvarigenom sjömanshusen skulle varda inrättningar,

afsedda företrädesvis för militära syften och öfvervakade i sin verksamhet af militära tjänstemän och myndigheter — dessa inrättningars nuvarande och, under alla förhållanden, med hänsyn till deras tillkomst och beskaffenhet hufvudsakliga uppgift, att vara organ i handelssjöfartens tjänst, skulle komma att i betänklig mån förryckas. Det ifrågavarande förslaget syntes kollegium vara oförenligt med sjömanshusinstitutionens ändamål.

2) *I afseende å understöden:*

Det syntes kollegium billigt och rättvist att änka eller föräldralösa barn efter sjöman, som aflider under tjänsteutöfning, blefve i afseende å understödsrätt författningsenligt likställda med understödsberättigad sjömans efterlefvande.

Åtskilligt ansåg kollegium tala för att rätten till understöd från sjömanshusen för sjömans änka eller barn än vidare utvidgades, men med hänsyn till mängden af understödstagare samt begränsningen af de medel, som för ändamålet kunde användas, fann kollegium dock att sådant för närvarande ej borde ske.

Likaledes ansågs synnerligen önskligt att för skilda kategorier af sjömän och deras efterlefvande understödsbeloppen kunde, åtminstone inom viss latitud, bestämmas, — så var hvad sjömän angick stadgadt i 1748 års reglemente —, men i betraktande af på olika håll vexlande förhållanden och omständigheter i detta hänseende, fann sig kollegium ej böra då framställa något förslag i sådan riktning.

3) *I afseende å afgifterna till sjömanshusen*

ansåg kollegium det kunna ifrågasättas, huruvida gällande grunder för tonafgifternas fördelning å de särskilda sjömanshusen numera vore med rättvisa och billighet öfverensstämmande; och tillstyrkte kollegium, att, i enlighet med hvad arbetareförsäkringskomitén föreslagit i fråga om hyresafgifterna, samtliga vid de särskilda sjömanshusen under hvarje år uppburna tonafgifter skulle vid början af det nästkommande året insändas till

kollegium för deras fördelning sjömanshusen emellan efter antalet där inskrifne sjömän.

Hvad hyresafgifterna anginge, hade nästan enstämmigt från sjömanshusdirektionernas sida mot arbetareförsäkringskomiténs förslag om *hyresafgifternas beräknande* anförts, att det föreslagna sättet därför uppenbarligen vore mycket invecklad och skulle föranleda svårigheter vid genomförandet samt dessutom enligt direktionernas mening ej fullt rättvist, hvadan direktionerna hemställde att sagda afgifter finge, såsom förut, beräknas i visst förhållande endast till hyran och utgå med samma procent som hittills, men att, till undanrödjande af det öfverklagade missförhållandet mellan befälhafvares samt styrmäns och maskinisters afgifter, det stadgande måtte tilläggas, att befälhafvarens hyra ej finge beräknas lägre än å segelfartyg förste styrmannens och å ångfartyg förste maskinistens hyra med, i båda fallen, femtio procents förhöjning. Två sjömanshusdirektioner hade dock, instämmande i öfrigt med sjömanshusdirektionernas flertal, uttalat sig emot ett dylikt tilläggsstadgande och endast en sjömanshusdirektion hade i denna del gillat komiténs förslag.

Hvad angår frågan om sättet för hyresafgiftens beräkning vore väl, yttrade för sin del kollegium, i och för sig ej något att erinra mot att nuvarande progressiva beräkning utbyttes mot en proportionel; men dels skulle det af komitén föreslagna beräkningssätt otvifvelaktigt, hvad befälhafvarnes inkomster vidkomme, i tillämpningen medföra många olägenheter och förvecklingar och dels syntes den från direktionernas sida jämväl uttalade åsigt att ifrågavarande beräkningssätt ej vore fullt rättvist icke alldeles sakna fog. Det komme nämligen att företrädesvis träffa dem af befälhafvareklassen, hvilka till följd af yrkesskicklighet fått sig mera inbringande befälhafvareplatser anförtrodda, under det att sådana fartygsbefälhafvare och deras efterlefvande väl torde kunna antagas icke, annat än undantagsvis, komma i behof af understöd. Det syntes kollegium som om sjömanshusdirektionernas förslag skulle vara egnadt att skäligen afhjälpa det öfverklagade missförhållandet beträffande den nuvarande beräkningen af befäl-

hafvarens hyresafgifter, hvilket hufvudsakligen gifvit anledning till föreslående af ändring i gällande stadgande i ämnet; och ansåg kollegium ifrågavarande förslag böra, såsom vida enklare och lättare att tillämpa än komiténs, föredragas framför detta. I enlighet härmed föreslog kollegiet att förtjänad lön eller lega ej skulle för befälhafvaren beräknas lägre än den till aflöningen främste styrmannens eller maskinistens å samma fartyg hyra med femtio procents förhöjning.

Beträffande frågan om *hyresafgifternas fördelning* mellan de särskilda sjömanshusen hade direktionerna med lika samstämmighet förmält sig anse, att komiténs förslag ej innehölle någon lycklig lösning af denna fråga. Afgifternas öfverlemnande till det sjömanshus, där sjömannen vore inskrifven, vore, enligt direktionernas mening, ovedersägligen det enda fullt rättvisa, då därigenom det sjömanshus, som hade att i framtiden till äfventyrs utbetala understöd, också finge uppbära sjömannens bidrag därtill. Det med en dylik ordning otvifvelaktigt förenade besväret borde ej afskräcka från den rätta grundsatsens accepterande. Direktionerna hemställde därför att, med undantag för de hyresafgifter, som erlades af utländske sjömän och utrikes påmönstrade svenske sjömän, som ej vore inskrifna vid sjömanshus — hvilka afgifter ansågs böra, såsom hittills, ingå till sjömanshuset i fartygets hemort — hyresafgift måtte tillfalla det sjömanshus, där sjömannen vore inskrifven. I detta hänseende uttalades annan mening blott af direktionerna för två sjömanshus, af hvilka det ena ställde sig på komiténs sida och det andra förordade bibehållandet af nuvarande system.

Med stöd häraf och då sjömanshusdirektionerna alltså syntes hafva uppgifvit de af åtskilliga bland dem hysta betänkligheter med afseende å svårigheten af åstadkommandet af en tillförlitlig kontroll beträffande afgifternas behöriga redovisande till vederbörande sjömansnus, samt då kollegium, som förut framhållit den principiella riktigheten af den ifrågasatta anordningen och äfven fortfarande ansåge densamma vara i och för sig riktig, ej funnit de med tillämpningen förenade olägenheterna vara af den

betydenhet att desamma borde afskräcka från sakens genomförande, föreslog kollegium stadganden i syfte att hyresafgiften måtte tillfalla det sjömanshus, där sjömannen, som dem erlagt, vore inskrifven.

Om än endast undantagsvis inträffat, att inkomst af hyresafgifter blifvit, i brist af annan tillgång, använd till bestridande af förvaltningskostnad för sjömanshus, borde dock ett sådant förhållande för framtiden förebyggas. Dessa afgifter borde nämligen enligt kollegiets åsigt städse användas till uppehållande af sjömanshusens understödsverksamhet, och föroslogs i öfverensstämmelse härmed föreskrift, att vid hvarje sjömanshus samtliga inflytande hyresafgifter skulle särskildt bokföras och användas uteslutande till understöd enligt §§ 20 och 21 i reglementet.

4) *I afseende å förslaget om förvaltningsbidrag af statsmedel*

hade från sjömanshusens sida, med framhållande af att staten i alltjämt stigande grad ålade sjömanshusen en mängd för sjöfartsnäringen främmande bestyr och särskildt af att nya värnpliktslagen ådragit sjömanshusen ett synnerligen besvärligt arbete, för hvilket ingen eller åtminstone en allt för ringa godtgörelse lämnades, komiténs ifrågavarande förslag ansetts synnerligen behjärtansvärdt; och jämväl af åtskilliga representanter för sjöfarten hade saken lifligt förordats.

Redan tillförene hade kollegium framhållit billigheten af att sjömanshusen af statsmedel erhölle bidrag till bestridande af sina förvaltningskostnader, och i den mån dessa till sin natur egentligen kommunala inrättningar allt mer toges i anspråk för tillgodoseende af det allmännas intresse, vore ett sådant bidrag desto mera af rättvisa påkalladt. Erinrande om hurusom genom de nya värnpliktsförfattningarna på sjömanshusen ställts anspråk såsom vore de statsförvaltningsorgan i egentlig mening samt dagaböter stadgats för bristande fullgörande af vissa föreskrifter, och att sjömanshusombudsmännen ålagts att taga omedelbar befattning med värnpliktige sjömäns inställelse till vapenöfning, fann kolle-

gium det gifvet, att de ökade göromål vid sjömanshusen, som häraf följde, måste i många fall föranleda ökadt behof af arbetsbiträde och därigenom ökade förvaltningskostnader, hvilka icke ens i aflägsen mån kunde uppvägas af den sjömanshusdirektionerna enligt kongl. bref den 15 maj 1891 tillerkända godtgörelse för inskrifningslistors upprättande. Men det kunde ej anses riktigt att dessa kostnader skulle bestridas af de medel, hvarmed sjöfarten i form af tonafgifter och sjöfolket genom hyresafgifter bidroge till sjömanshusens verksamhet, helst sådant måste verka hämmande på sjömanshusens förmåga att på ett tillfredsställande sätt uppfylla sitt ändamål såsom understödsinrättningar. Det var ock af denna anledning de båda nämnda komitéerna hemstält om statsbidrag till sjömanshusen; och i likhet med dessa komitéer ansåg kollegium billigheten oeftergifligen fordra att ett sådant beredes dem.

Äfven i fråga om beloppet af ett dylikt bidrag, hvilket af arbetareförsäkringskomitén förslagsvis angifvits till 30,000 kronor, fann sig Kollegium kunna i hufvudsak instämma med denna komité. Enligt de af komitén meddelade uppgifter, uppgingo år 1884 tonafgifterna till omkring 93,000 kronor och hyresafgifterna till omkring 55,000 kronor, af hvilka belopp, det sistnämnda otvifvelaktigt skulle, i händelse kollegiets förslag i fråga om förändrade bestämmelser rörande hyresafgifternas utgående i vissa fall vunne nådigt bifall, komma att för framtiden måhända ej så obetydligt förstoras. Med beräkning i medeltal af sjömanshusens årliga inkomst af tonafgifter till omkring 90,000 kronor och af hyresafgifter till omkring 60,000 kronor, hvilken beräkning ej gärna kunde anses annat än låg, skulle det ifrågasatta statsbidraget af 30,000 kronor motsvara omkring en tredjedel af sjöfartens bidrag i afgifter för fartyg och hälften af de bidrag, som lemnades af sjöfolket medelst afdrag å aflöning, eller omkring 20 procent af dessa bidrag tillsammans, hvilket måste, i betraktande af omfattningen af de skilda grenarne af sjömanshusens verksamhet, anses jämförelsevis lågt.

Däremot var kollegium, beträffande frågan om fördelningen emellan de särskilda sjömanshusen af ett eventuelt bidrag af statsmedel, ej ense med arbetareförsäkringskomitén.

Mot arbetareförsäkringskomiténs i samband med dess hemställan om statsbidrag till bestridande af sjömanshusens förvaltningskostnader afgifna förslag att sjömanshusens aflönings- och utgiftsstater skulle underställas kommerskollegiets pröfning och fastställelse hade från sjömanshusdirektionernas sida framstälts vissa erinringar, och förslaget afstyrktes af kollegium under hänvisning hufvudsakligen därtill att de särskilda sjömanshusens förvaltning och bedömandet af de behof, som härför vore för handen, borde vara att anse såsom lokala angelägenheter, hvarmed ej gärna kunde vara lämpligt, att kommerskollegium såsom öfverordnad central myndighet toge omedelbar befattning.

De betänkligheter kollegium i afseende härå redan uttalat, ansåg kollegium vinna ökad styrka, om bestämmandet af förvaltningskostnadernas belopp vid de särskilda sjömanshusen tillika skulle utgöra grund för fördelning dem emellan af statsbidrag. Åberopande att de sjömanshusen tillflytande vites- och bötesmedel skulle nu fördelas och vore jämväl föreslagna att framdeles fördelas emellan de särskilda sjömanshusen i förhållande till antalet där inskrifna sjömän, och att arbetareförsäkringskomitén föreslagit att äfven hyresafgifterna skulle fördelas efter samma grund, yttrade kollegium att, om än denna ej borde vara uteslutande bestämmande vid fördelning af förvaltningsbidrag, utan äfven andra omständigheter borde härvid tagas i betraktande, den dock kunde vara lämpad att tjäna till ledning vid en sådan fördelning, helst omfattningen af de särskilda sjömanshusens göromål vore i väsentlig mån beroende af antalet inskrifne sjömän. Kollegium ansåg därför, att det bidrag af statsmedel, som kunde varda sjömanshusen beredt, borde för hvarje år dem emellan fördelas med hänsyn till antalet af där vid slutet af det föregående året inskrifne sjömän jämte andra förhållanden, som kunde anses inverka på de särskilda sjömanshusens behof af förvaltningsbidrag; och kunde lämpligen åt kommerskollegium såsom öfverstyrelse

för sjömanshusen öfverlämnas att med iakttagande af dessa grunder verkställa fördelningen, därest ej Kongl. Maj:t skulle anse sig böra därmed själf taga omedelbar befattning, i hvilket fall kollegium borde få sig uppdraget att årligen inkomma med underdånigt förslag i ämnet — en anordning, som emellertid kollegium ansåg skola föranleda ökad omgång och tidsutdrägt.

Detta kommerskollegiets utlåtande och förslag har icke slutbehandlats. Sjömanshusreglementet i dess helhet är jämte vissa andra sjöfartsförfattningar föremål för omarbetande af särskilda personer, åt hvilka genom kongl. bref den 15 oktober 1897 uppdragits att företaga en sådan revision. Från desse lärer emellertid något förslag ej ännu föreligga.

Komiténs utredning.

Komiténs utredning.

Då handels- och sjöfartskomitén tagit frågan om förvaltningsbidrag af statsmedel åt sjömanshusen under behandling har den därtill haft äfven en yttre anledning i det förhållandet, att denna fråga omförmälts såsom afvaktande sin lösning i det med anledning af motion af herr Rettig afgifna utskottsutlåtande, som låg till grund för den ena af de skrifvelser af Riksdagen, som föranledt komiténs tillsättande.

Erforderlig utredning för bedömande af de förhållanden, som på denna fråga öfva inflytande, åstadkoms på sin tid af arbetareförsäkringskomitén i afdelningen III: Statistiska undersökningar, 4. sjömanshusen och handelsflottans pensionsanstalt. Till denna utredning får komitén i många afseenden hänvisa, men då, sedan de uppgifter, hvarpå sagda utredning uppbyggdes, blefvo afgifna, en så lång tid som omkring tretton år förflutit, har komitén ansett nödigt bygga sin framställning jämväl på ett nyare material. Uunder sistlidne september månad har därföre genom kommerskollegiets bemedling från sjömanshusdirektionerna infordrats ej mindre uppgifter å sjömanshusens inkomster och utgifter under år 1897, uppdelade i de särskilda titlar, hvarunder inkomsterna

ingått och utgifterna bestridts, samt därjämte uppgifter för senaste fem år af beloppet af vid sjömanshusen uppburna *dels* tonafgifter, särskildt för utländska fartyg, *dels* hyresafgifter, *dels ock* afgifter för införande i inskrifningslistorna af värnpliktige, än äfven redogörelse för omfattningen af *dels* de förvaltningsbestyr, som i afseende å inskrifning och redovisning af värnpliktige ålåge sjömanshusen, *dels* det arbete, afgifvandet af statistiska uppgifter föranledde.

Efter det sagda, till komitén öfverlämnade uppgifter och utredning blifvit genom komiténs försorg i vissa afseenden kompletterade, hafva de, hvad de ekonomiska uppgifterna angår, hoparbetats i de tabeller, som finnas detta utlåtande bilagda.

Tab. A innefattar en jämförelse mellan förhållandena 1884 och 1897, rörande dels antalet vid sjömanshusen inskrifne sjömän, dels de olika slagen af inkomster och utgifter vid sjömanshusen.

Af tabellen framgår i hufvudsak följande:

		1884.	1897.	Ökning eller minskning.
Antalet inskrifne sjömän		30,325	28,192	— 7,0 %
Tonafgifter	kr.	93,131	145,320	+ 56,0 %
Hyresafgifter	»	54,974	61,487	+ 11,8 %
Räntor och öfriga inkomster . .	»	125,640	156,796	+ 24,8 %
Samtliga inkomster	»	273,745	363,603	+ 32,7 %
Utbetalda understöd	kr.	109,713	141,541	+ 29,0 %
Förvaltningskostnader och öfriga utgifter	»	80,003	118,893	+ 48,6 %
Samtliga utgifter	»	189,716	260,434	+ 37,2 %

Det visar sig sålunda att, oaktadt antalet sjömän minskats, förvaltningskostnaderna ökats, och detta i långt högre grad än understödsverksamheten synes hafva bort påkalla. Å andra sidan visa tonafgifterna en mycket större ökning än någon af de öfriga

inkomstkällorna eller något utgiftskonto, hvilket tyder på, att det dock framför allt är rederiernas bidrag, som tagits i anspråk för de ökade förvaltningskostnaderna.

Tab. B klargör närmare förhållandet mellan influtna afgifter 1893—1897 samt inkomster och utgifter 1897.

Afgifterna fördela sig 1893—1897 i årligt medeltal sålunda:

Tonafgifter af svenska fartyg	kr. 50,677	
» » utländska »	» 83,167	133,844
Hyresafgifter	kr.	58,978
Ersättning för inskrifning af värnpliktige, där den, hvilket ofta underlåtits, uppburits, utgjorde endast	»	43.

Förhållandena särskildt år 1897, då ton- och hyresafgifterna öfverstego det nämnda medeltalet, voro dessa:

Inkomster:			% af hela ink.-beloppet.
Tonafgifter af svenska fartyg	kr. 59,419		
» » utländska »	» 85,901	145,320	40,0 %
Hyresafgifter	kr.	61,487	16,9 %
Räntor och inkomster af fastighet .	»	151,135	41,5 %
Öfriga inkomster	»	5,661	1,6 %
	Summa kr.	363,603	100,0 %

Utgifter:			% af hela utg.-beloppet.
Understöd	kr.	141,541	54,3 %
Förvaltningskostnader:			
löner	84,694		
hyra och diverse utgifter .	16,918	» 101,612	39,0 %
Utgifter för särskilda ändamål . . .	»	17,281	6,7 %
	Summa kr.	260,434	100,0 %
Det visar sig sålunda ett totalöfverskott för året af	»	103,169.	

I vissa af de inhämtade yttrandena angifves att besväret med värnpliktiges inskrifning och redovisning är både mödosamt och

tidsödande. Särskildt framhålles detta af direktionerna för fjorton af sjömanshusen, nämligen de i Göteborg, Halmstad, Landskrona, Norrköping, Ronneby, Skellefteå, Stockholm, Sundsvall, Söderköping, Sölvesborg, Varberg, Vestervik, Vesterås och Ystad. Det upplyses från olika håll att arbetet medtager en stor del, vid ett sjömanshus omkring en tredjedel, af den tid, som borde ägnas sjömanshusets egna angelägenheter. Flera direktioner hafva närmare uppgifvit eller sökt angifva det dag- eller timantal eller de särskilda kostnader, som statsförvaltningsbestyren eller särskilda af dem medfört, men då detta icke skett af alla och det i allt fall torde vara rätt vanskligt att härom meddela noggranna uppgifter, har komitén ansett en redogörelse för hvad yttrandena härom innehålla, icke lämpligen böra här inflyta. Arten och omfånget af dessa bestyr, hvilka ofvan omförmälts, gifva den bästa ledningen för bedömande af det arbete de måste kräfva.

Komiténs hemställan.

Att på en å 260,000 kronor slutande utgiftsstat för en institution, som tillkommit hufvudsakligen för att med densamma tillflytande afgifter bereda understöd åt vissa af dem, som erlägga sådana afgifter, förvaltningskostnaders konto ingår med öfver 100,000 kronor eller nära två femtedelar, af hvilket sistnämda belopp lönerna utgöra öfver 84,000 kronor eller omkring fyra femtedelar, är ett förhållande, som i och för sig vill synas mindre egentligt, och saken blir så mycket mer påfallande, som understödens totalsumma 141,000 kronor icke ens utgör tre fjärdedelar af de af fartyg och sjöfolk influtna afgifterna, tillhopa 206,000 kronor, och icke uppgår till två femtedelar af inkomstbudgetens slutsiffra 363,000 kronor.

Härvid är att anmärka att lönesumman faktiskt varit vida större, då vid sjömanshusen uppburen expeditionslösen (1884 om-

kring 24,000 kr.) utom vid ett par sjömanshus tillfallit ombudsmannen eller annan sjömanshustjänsteman såsom sportler.

Söker man efter grunden till dessa förhållandevis höga förvaltningskostnader, måste denna antagas ligga i sjömanshusen och deras ombudsmän ålagda bestyr för det allmännas räkning. Och särskildt det af komiténs ofvan anförda utredning framvisade förhållandet, att förvaltningskostnader och öfriga utgifter, utom utbetalta understöd, ifrån år 1884 till år 1897 ökats med nära femtio procent, pekar, under de omständigheter, som i öfrigt framgå af utredningen, alldeles oförtydbart därpå, att det i väsentlig mån varit arbetet med värnpliktiges inskrifning och redovisning, som föranledt nedläggandet i förvaltningskostnader af en så betydlig del af sjömanshusens, till större delen genom afgifter å sjöfart och sjöfolk influtna inkomster.

Att dessa mindre tilltalande förhållanden i afseende å användandet af medel, som af sjöfarten och sjöfolket tillskjutits för uppehållande af en till deras förmån anordnad institution, böra rättas, därom torde man lätt kunna vara enig. Frågan härom har också redan nått den mognad och vunnit den utredning, som bör berättiga den till ett för sjöfarten och dess idkare gynnsamt afgörande.

Då staten begagnat sig af denna institution och dess tjänstemän för sina ändamål, har detta skett af lämplighetsskäl, och komitén anser sig icke äga tillräcklig anledning ur sjöfartens och sjöfolkets synpunkt att lägga sitt ord mot att detta allt framgent sker, blott det icke utsträckes därtill att vederbörandes krafter tagas i någon väsentligt högre mån i anspråk härför än för närvarande äger rum, och under den förutsättning att staten honorerar de tjänster, hvarpå den gör anspråk.

Kommerskollegiets, såsom sjömanshusens öfverstyrelse, 1871 gjorda hemställan om ett förvaltningsbidrag af 250 kronor åt hvarje sjömanshus, eller för de nuvarande sjömanshusen (46 × 250) 11,500 kronor, afsåg endast att bereda godtgörelse för det då förekommande sjöfartsstatistiska arbetet vid sjömanshusen, men sedan dess har jämte det statistiska arbete, som fortfarande påhvilar

sjömanshusen, tillagts dem utan någon ersättning, som är värd att nämna, hela det omförmälda arbetet med värnpliktiges inskrifning och redovisning, hvilket arbete icke allenast är omfattande och tidsödande, utan ock är af beskaffenhet att kräfva stor skyndsamhet, ordentlighet och omsikt.

När arbetareförsäkringskomitén beräknade statsbidraget till sjömanshusens förvaltning till högst 40 procent af förvaltningskostnaden, då 80,000 kronor, var dock denna proportion säkerligen skälig. Den tiden saknades likväl ännu erfarenhet om det besvär, som de genom nya värnpliktslagen och dithörande författningar sjömanshusen pålagda göromål verkligen medfört. Att döma af åtskilliga förhållanden är tendensen till och med den att öka dessa göromål i än mera besvärande grad, och det har till och med blifvit ifrågasatt att göra sjömanshusombudsmännen till militära områdesbefälhafvare. Komitén har med kommerskollegium varit enig om att den ifrågavarande institutionen därigenom skulle alldeles förryckas.

Utgår man emellertid från de statsförvaltningsbestyr, som nu påhvila sjömanshusen med afseende å ej mindre värnpliktsväsendet än äfven det sjöfartsstatistiska arbetet, och frånser man härvid sjömanshusens arbete med mönstringsväsendet, hvilket numera måste anses vara organiskt förbundet med institutionen själf, lärer staten billigtvis böra bidraga till sjömanshusens förvaltningskostnader med ett belopp, som icke understiger af arbetareförsäkringskomitén föreslagna 40 procent däraf. Då förvaltningskostnaderna utgjort 1897 omkring 100,000 kronor, har därföre komitén för sin del tillstyrkt beredande af ett årligt statsanslag för ändamålet af 40,000 kronor.

Lika med kommerskollegium har komitén ansett detta anslag böra sjömanshusen emellan hvarje år fördelas icke med viss procent af hvarje sjömanshus' förvaltningskostnader under det näst föregående året, utan i förhållande hufvudsakligast till antalet vid sjömanshuset det året inskrifne sjömän, hvilket synts komitén böra vara den bästa mätare på bestyrens omfattning, men med rätt för den fördelande myndigheten att äfven fästa afseende vid

andra förhållanden, som med hänsyn till anslagets ändamål anses vara af beskaffenhet att böra på fördelningen öfva inflytande.

Att i samband med tilldelandet åt sjömanshusen af statsbidrag deras budgetsförslag skulle granskas och fastställas af någon statens myndighet har komitén så mycket mindre ansett erforderligt, som statsanslagets fördelning enligt komiténs nyss angifna förslag skulle ske, icke i förhållande till förvaltningskostnaderna, såsom arbetareförsäkringskomitén föreslog, utan hufvudsakligast och i främsta rummet efter antalet inskrifne sjömän. Härtill kommer äfven att sjömanshusen lära få sig ålagd årlig redovisningsskyldighet för dem tilldelade medel och att dessutom före beloppets fördelning dem torde hafva affordrats utredning om deras finansiela ställning jämte beräkning af deras inkomster och utgifter under det år bidraget skulle afse.

Anslaget har synts komitén böra fördelas af Kongl. Maj:t efter förslag af kommerskollegium, för så vidt Kongl. Maj:t ej finner fördelningen kunna lämpligen uppdragas åt nämnda ämbetsverk efter de närmare bestämmelser, Kongl. Maj:t må till iakttagande därvid fastställa.

Att sjömanshusen erhålla ett slikt bidrag till utgifternas bestridande är emellertid icke en sak, som kan vara i och för sig ägnad att höja eller främja sjöfartsnäringen, och skulle det alltså synas som om saken legat på sidan om förevarande komités uppdrag. En sådan anmärkning vore giltig, om komitén stannat vid en hemställan, att Kongl. Maj:t täcktes på det sätt komitén nu ifrågasatt bringa till fullföljd arbetareförsäkringskomiténs, af sjöfartsnäringskomitén biträdda och af kommerskollegium i hufvudsak understödda förslag om statsbidrag åt sjömanshusen. Men denna framställning syftar, såsom i inledningen antydts, till ett annat viktigt mål, hvars fullföljande komitén ställt på sitt program, nämligen förekommandet att sjöfartsnäringen, direkt eller indirekt, anlitas såsom skattekälla för att fylla behof, som ligga på sidan om näringens intressen. Denna fråga återstår nu att behandla.

Genom den afgift, som allra närmast är förbunden med sjömanshusens understödsverksamhet, hyresafgiften, hafva de sjöfarande för sig och sina efterlefvande förvärfvat en rättighet till understöd. De böra då i första rummet erhålla trygghet för att de medel, som genom denna afgift frånbragits deras aflöning, icke få till förfång för de tillgångar, i mån af hvilka understöd utgå, anlitas för att ersätta statsgöromål. Det lärer till förekommande häraf böra i första rummet fordras, att hyresafgifterna bokföras särskildt och användas endast till understöd. Komitén har förordat kommerskollegiets förslag härom. Då härigenom beredes sjöfarande en förmån, kan den föreslagna åtgärden också medelbart blifva till gagn för sjöfartsnäringen själf.

Men då hyresafgiftsfrågan alltså funnits böra i viss del af komitén upptagas, har komitén ansett sig böra i samband härmed utlåta sig om andra missförhållanden i afseende å denna afgift, som icke böra lämnas orättade. Af den ofvan lämnade redogörelsen framgår, hurusom man allmänt erkänt att normen för hyresafgifternas beräknande icke, åtminstone för så vidt angår förhållandet mellan befälhafvarnes och de öfriges afgifter, är fullt rättvis. Arbetareförsäkringskomiténs utredning är i detta fall talande och visade för understöd till befälhafvarne och deras efterlefvande ett procenttal, omkring dubbelt så stort som deras hyresafgift borde hafva föranledt, och förhållandet torde sedan dess hafva än mera accentuerat sig till fördel för befälhafvarne. Det som hindrat en rättvisare grund för befälhafvares hyresafgifter, eller obestämdheten af deras såsom tantième utgående löneförmåner, äger icke i regel giltighet beträffande maskinister och styrmän; att af desses kontanta lön uttages en procentiskt högre afgift än af sjömännens är därför ett förhållande så mycket mera angeläget att rätta, som därför icke möta svårigheter i tillämpningen.

Anser man sig icke böra så omgestalta hela understödsväsendet, att detta särskildes för olika klasser sjöfolk, och ordnades så, att hvar klass finge åtnjuta understöd i något förhållande till hvad af dess medlemmar uttagits i hyresafgifter, böra enligt komiténs åsigt alla afgiftspliktiga klasser till de gemensamma

tillgångar, hvarifrån de samtliga kunna få understöd, bidraga lika i förhållande till sina inkomster. Visserligen kunde ifrågasättas, såsom också skett, att befälhafvarne, som i allmänhet vore i den ställning, att de kunde förväntas sörja för sig och sina efterlefvande, utan att i sådant syfte underkastas tvång, skulle från erläggande af hyresafgifter befrias och därmed fråträda anspråk på understöd af sjömanshusen; men om ett sådant betraktelsesätt vore giltigt beträffande de stora fartygens väl aflönade befälhafvare, synes det dock icke grundadt i afseende å de smärre fartygens förare. Vill man då icke uppdraga någon skillnad i detta fall mellan olika klasser befälhafvare allt efter storleken af de fartyg, desse föra, lärer hyresafgiftstvång fortfarande böra åligga befälhafvareklassen. Och blir då uppgiften den att, med det mål i sikte att af befälhafvarne skall uttagas procentiskt lika afgift i förhållande till deras inkomster som af andra sjöfolksklasser, söka den grund för hyresafgifternas beräknande för befälhafvarne, som med hänsyn till obestämdheten af en del af deras löneförmåner må finnas den lämpligaste och riktigaste.

Härvid erbjuda sig flera utvägar.

Det förslag till rättelse i detta afseende kommerskollegium afgifvit har icke tilltalat komitén, helst det utgår från samma system med progressiv afgiftsberäkning, komitén icke kunnat gilla, och har målet synts komitén kunna om icke fullständigt, så dock fullständigare än med kollegiets förslag vinnas på annat sätt. Arbetareförsäkringskomiténs förslag att sätta hyresafgiften till lika procent af alla löneförmåner, har komitén ansett vara det principielt riktigare och därför böra i hufvudsak ligga till grund för ett ordnande af saken. Det har väl mött motstånd af sjömanshusdirektionerna såsom varande inveckladt i tillämpningen, svårt att genomföra och dessutom ej fullt rättvist. Dessa invändningar har dock komitén icke kunnat tillerkänna afgörande betydelse, och har också den tillkallade sakkunnige, sjömanshusombudsmannen Nylén, gifvit sitt förord åt arbetareförsäkringskomiténs förslag. Hvad särskildt kommerskollegium anfört därom, att det af nämnda komité föreslagna beräkningssättet skulle innebära en orättvisa,

så till vida att de skickligaste befälhafvarne, som fått de mest inbringande platserna, och således skulle drabbas af högre afgifter, vore de, som för sig och efterlefvande vore minst i behof af understöd, har icke synts komitén kunna tillerkännas allmän giltighet. Ingen, som betalar hyresafgift, är på förhand säker att han skall däraf få gagn; här gälla också sådana förutsättningar för understöd, att han säkerligen helst önskade att icke komma i den belägenhet, som berättigade honom därtill. Här får den, som går fri för sjukdom och bräcklighet, betala för den, som råkat däruti, och den, som undgått att falla i torftiga omständigheter, för den, som saknar sin nödtorft. Det kan icke ligga mer orättvisa i att en befälhafvare med inbringande plats får betala för andra i annan ställning, än däruti att den förmögnare i allmänhet får betala större fattigvårdsafgifter än den mindre vällottade. Arbetareförsäkringskomiténs förslag innebär dock, att afgiften, i det fall att löneförmåner utgå såsom tantième å intjänad frakt, ej kan vid afmönstringstillfället uträknas och betalas. Detta har synts komitén vara en olägenhet, som bör undvikas, äfven om man därigenom icke kunde så fullständigt med afgifter träffa de vid sagda tillfälle ej kända löneförmåner, som med den anordning sagda komité tänkt sig. Det har då icke återstått annan utväg, än att med hvarandra jämföra de belopp, hvartill i allmänhet befälhafvarnes samtliga inkomster på medelstora fartyg uppgå under normala förhållanden, med den högsta hyra, som åtnjutes af annan om bord anställd person, och i så måtto acceptera kollegiets förslag att hyresafgiften för befälhafvare, hvars inkomster ej vid afmönstringstillfället äro till siffran kända och kunna styrkas, sättes i ett visst förhållande till hyresafgiften för den högsta hyra, som uppbäres af annan om bord. Af de beräkningar, som med ledning häraf skett inom komitén, har framgått, att befälhafvarnes samtliga löneförmåner i medeltal äro minst omkring två gånger så stora som, på ångfartyg, förste maskinistens eller, på segelfartyg, förste styrmannens, eller som maskinistens eller styrmannens, om endast en sådan finnes anställd. Så torde, då en befälhafvare på ett i fraktfart gående ångfartyg åtnjuter en aflöning af 5 à 6,000 kronor årligen, förste

maskinistens hyra vara 2,500 à 3,000 kronor. Ginge löneförmånerna för befälhafvaren till lägre belopp än dubbla beloppet af högsta hyra för annan ombord, skulle hyresafgiften enligt komiténs förslag likväl utgå efter sagda grund, men befälhafvaren äga rätt att restitutionsvis återfå hvad faktiskt utgjorts för mycket.

Komiténs förslag är alltså, att alla sjöfarande skola vidkännas ett proportionelt och lika löneafdrag, som torde lämpligen kunna sättas till 1 procent af samtliga löneförmåner med undantag dock för fritt kosthåll om bord eller godtgörelse därför, men att befälhafvare, som utom kontanta löneförmåner må åtnjuta andra, hvilka vid afgiftens erläggande icke äro till siffran kända och kunna af honom styrkas, skall erlägga hyresafgift med dubbelt så högt belopp, som det, hvilket utgår för den högsta hyra, som någon om bord anställd åtnjuter, dock med rätt att, därest han senare kan visa, att hans löneförmåner understigit det belopp, för hvilket han sålunda fått betala afgift, återfå det för mycket erlagda.

Hvilken verkan på hyresafgifternas totalbelopp komiténs förslag kommer att innebära, är naturligtvis svårt eller omöjligt att beräkna, men, enligt probabilitetskalkyler gjorda inom komitén, finnes det grund för antagandet att hyresafgifternas slutsumma skall genom anordningen undergå föga afsevärd ändring.

Hvad slutligen angår hyresafgifternas fördelning sjömanshusen emellan, har äfven komitén funnit den strängt riktiga grunden böra vara den, att hyresafgift tillfaller det sjömanshus, där den betalande är inskrifven och skall åtnjuta sitt understöd. Men då detta sätt uppenbarligen skulle föranleda mycket skrifveri och afräkningar sjömanshusen emellan samt svårighet i afseende å kontrollen, utan att antagligen åtminstone i allmänhet för ett hvart sjömanshus medföra stora divergenser från hvad en tillämpning af arbetareförsäkringskomiténs förslag skulle innebära, anser komitén detta, enligt hvilket hyresafgiften skulle fördelas af kommerskollegium efter antalet vid hvarje sjömanshus inskrifne sjömän, böra gifvas företräde. För att gifva en bild af, huru förslaget skulle

verka, lämnas i tabell C en öfversikt af å ena sidan huru hyresafgifterna fördelat sig sjömanshusen emellan 1897, och å den andra hvad af sagda afgifter skulle tillfallit hvarje sjömanshus, därest antalet inskrifna sjömän legat till grund för hyresafgifternas fördelning.

I öfverensstämmelse härmed har komitén affattat sin underdåniga hemställan.

Hvad tonafgifterna beträffar, torde komitén få anledning uttala sig härom i samband med de frågor rörande andra på sjöfarten hvilande umgälder, angående hvilka komitén har för afsikt att efter erforderlig utrednings verkställande afgifva förslag.

TABELLBILAGOR.

Tab. A. Inskrifne sjömän,

Sjömanshus.	Inskrifne sjömän.			Inkomster								
				Tonafgifter.			Hyresafgifter.			Räntor och öfriga inkomster.		
	1884.	1897.	Ökning eller minskn.	1884.	1897.	Ökning eller minskn.	1884.	1897.	Ökning eller minskn.	1884.	1897.	Ökning eller minskn.
Falkenberg .	89	80	—	394	430	+	95	110	+	250	433	+
Gefle	1,348	926	—	5,724	11,797	+	2,675	3,033	+	10,583	22,187	+
Göteborg . .	4,881	4,118	—	13,943	19,489	+	13,733	15,308	+	12,027	12,561	+
Halmstad . .	384	462	+	819	2,827	+	644	1,636	+	1,990	2,112	+
Haparanda .	25	12	—	932	2,651	+	60	129	+	903	2,709	+
Helsingborg .	2,660	2,257	—	2,110	2,967	+	8,139	7,041	—	5,326	8,098	+
Hernösand .	881	494	—	6,747	7,749	+	1,511	882	—	9,758	8,561	—
Hudiksvall .	244	258	+	2,287	2,461	+	261	19	—	2,742	4,250	+
Jönköping . .	22	184	+	4	4	=	90	24	—	49	50	+
Kalmar . . .	1,723	1,160	—	1,530	2,398	+	1,396	2,302	+	2,661	2,651	—
Karlshamn .	890	763	—	873	1,521	+	809	719	—	1,768	1,314	—
Karlskrona .	263	249	—	884	1,297	+	258	422	+	1,191	1,357	+
Karlstad . .	322	195	—	—	425	+	462	898	+	13	213	+
Kristianstad .	73	137	+	233	988	+	137	26	—	790	1,085	+
Kungelf . . .	45	7	—	—	—		—	537	+	17	—	—
Landskrona .	501	493	—	1,448	1,646	+	406	1,161	+	1,447	1,715	+
Lidköping . .	12	2	—	—	—		37	71	+	168	138	—
Linköping . .	54	26	—	5	7	+	—	—		2	101	+
Luleå	99	43	—	1,655	11,326	+	24	50	+	1,002	1,824	+
Malmö . . .	1,754	1,626	—	5,631	6,470	+	859	2,764	+	4,460	6,478	+
Marstrand .	602	378	—	—	104	+	358	216	—	40	64	+
Norrköping .	311	358	+	1,805	3,057	+	161	22	—	1,790	2,725	+
Transport	17,183	4,228		47,024	79,614		32,115	37,370		58,977	80,626	

[1]) Uppgifterna från 1884 äro hemtade ur arbetareförsäkringskomiténs betänkande (1888).

inkomster och utgifter 1884 och 1897.[1])

			Utgifter									
Summa.			Understöd.			Förvaltningskostnader och öfriga utgifter.			Summa.			Sjömanshus.
1884.	1897.	Ökning eller minskn.	1884.	1897.	Ökning eller minskn.	1884.	1897.	Ökning eller minskn.	1884.	1897.	Ökning eller minskn.	
739	973	+	71	292	+	110	210	+	181	502	+	Falkenberg.
18,982	37,017	+	11,059	18,791	+	6,681	9,793	+	17,740	28,584	+	Gefle.
39,703	47,358	+	23,008	30,242	+	12,647	13,898	+	35,655	44,140	+	Göteborg.
3,453	6,575	+	1,665	2,749	+	638	2,377	+	2,303	5,126	+	Halmstad.
1,895	5,489	+	—	230	+	158	319	+	158	549	+	Haparanda.
15,575	18,146	+	6,636	7,411	+	2,062	3,558	+	8,698	10,969	+	Helsingborg.
18,016	17,192	—	8,245	7,998	—	4,942	6,885	+	13,187	14,883	+	Hernösand.
5,290	6,730	+	2,383	2,721	+	1,090	1,481	+	3,473	4,202	+	Hudiksvall.
143	78	—	—	1	+	60	100	+	60	101	+	Jönköping.
5,587	7,351	+	1,828	2,554	+	3,074	3,583	+	4,902	6,137	+	Kalmar.
3,450	3,554	+	847	606	—	2,101	2,816	+	2,948	3,422	+	Karlshamn.
2,333	3,076	+	564	650	+	1,216	2,020	+	1,780	2,670	+	Karlskrona.
475	1,536	+	—	5	+	303	455	+	303	460	+	Karlstad.
1,160	2,099	+	238	400	+	528	867	+	766	1,267	+	Kristianstad.
17	537	+	25	—	—	2	50	+	27	50	+	Kungelf.
3,301	4,522	+	517	1,775	+	1,069	1,756	+	1,586	3,531	+	Landskrona.
205	209	+	—	—		205	209	+	205	209	+	Lidköping.
7	108	+	—	—		7	102	+	7	102	+	Linköping.
2,681	13,200	+	1,125	1,240	+	361	1,366	+	1,486	2,606	+	Luleå.
10,950	15,712	+	2,852	5,436	+	2,977	5,518	+	5,829	10,954	+	Malmö.
398	384	—	—	5	+	402	459	+	402	464	+	Marstrand.
3,756	5,804	+	992	1,350	+	1,128	2,006	+	2,120	3,356	+	Norrköping.
138,116	197,610		62,055	84,456		41,761	59,828		103,816	144,284		Transport.

Sjömanshus.	Inskrifne sjömän.			Inkomster								
				Tonafgifter.			Hyresafgifter.			Räntor och öfriga inkomster.		
	1884.	1897.	Ökning eller minskn.	1884.	1897.	Ökning eller minskn.	1884.	1897.	Ökning eller minskn.	1884.	1897.	Ökning eller minskn.
Transport	17,183	14,228		47,024	79,614		32,115	37,370		58,977	80,626	
Nyköping . .	51	189	+	530	6,592	+	19	—	—	362	1,111	+
Oskarshamn .	922	1,389	+	1,681	1,836	+	1,526	1,836	+	745	1,581	+
Piteå	11	94	+	1,092	1.599	+	298	124	—	3,374	3,282	—
Ronneby . .	2	42	+	55	329	+	20	—	—	300	248	—
Simrishamn .	541	903	+	136	77	—	1,903	3,585	+	788	1,263	+
Skellefteå . .	80	91	+	2 072	2,893	+	20	—	—	203	1,518	+
Stockholm . .	3,329	3,495	+	14,618	19,900	+	[illegible],460	[illegible]8,407	+	22,904	22,054	—
Strömstad . .	1,418	1,328	—	768	1,633	+	1,011	819	—	1,001	1,518	+
Sundsvall . .	1,094	461	—	12,186	10,942	—	3,023	2,167	—	13,817	8,756	—
Söderhamn .	268	304	+	5,322	5,543	+	720	150	—	7,661	7,092	—
Söderköping .	274	157	—	533	360	—	65	90	+	364	690	+
Södertelje . .	10	107	+	139	395	+	4	—	—	11	20	+
Sölvesborg .	300	453	[illegible]	133	214	+	605	768	+	259	—	—
Trelleborg . .	328	[illegible]	[illegible]	305	1,292	+	438	642	+	465	952	+
Uddevalla . .	2,029	2,4[illegible]	+	1,258	2,314	+	3,504	3,061	—	3,458	2,810	—
Umeå	303	193	—	1,424	2,827	+	1,192	506	—	4,485	15,959	+
Upsala . . .	ej uppr.	23	+	ej uppr.	1	+	ej uppr.	—		ej uppr.	—	
Vadstena . .	16	21	+	—	40	+	63	324	+	1	75	+
Varberg . . .	174	128	—	1,084	506	—	578	79	—	122	351	+
Vestervik . .	716	698	—	880	1,731	+	765	482	—	1,558	1,694	+
Vesterås . .	63	49	—	270	154	—	18	16	—	51	60	+
Visby	882	769	—	634	814	+	927	745	—	2,931	2,463	—
Ystad	331	190	—	987	1,553	+	300	299	—	1,803	2,457	+
Örnsköldsvik	ej uppr.	48	+	ej uppr.	2,161	+	ej uppr.	17	+	ej uppr.	216	+
Summa	**30,325**	**28,192**	—	**93,131**	**145,320**	+	**54,974**	**61,487**	+	**125,640**	**156,796**	
			7,0 %			**56**,0 %			**11**,8 %			**24**,8 %

			Utgifter									
Summa.			Understöd.			Förvaltningskostnader och öfriga utgifter.			Summa.			Sjömanshus.
1884.	1897.	Ökning eller minskn.	1884.	1897.	Ökning eller minskn.	1884.	1897.	Ökning eller minskn.	1884.	1897.	Ökning eller minskn.	
138,116	197,610	+	62,055	84,456	+	41,761	59,828	+	103,816	144,284	+	
911	7,703	+	310	1,008	+	183	636	+	493	1,644	+	Nyköping.
3,952	5,253	+	897	963	+	1,899	3,751	+	2,796	4,714	+	Oskarshamn.
4,764	5,005	+	2,500	1,881	—	619	1,109	+	3,119	2,990	—	Piteå.
375	577	+	—	3	+	336	337	+	336	340	+	Ronneby.
2,827	4,925	+	406	1,615	+	757	1,219	+	1,163	2,934	+	Simrishamn.
2,395	4,411	+	20	225	+	341	1,093	+	361	1,318	+	Skellefteå.
42,982	50,361	+	13,958	20,860	+	16,049	16,919	+	30,007	37,779	+	Stockholm.
2,780	3,970	+	945	1,458	+	[illegible]	519	+	1,286	1,977	+	Strömstad.
29,026	21,865	—	8,916	9,320	+	8,[illegible]37	10,205	+	17,183	19,525	+	Sundsvsvall.
13,703	12,785	—	6,313	5,440	—	2,739	4,233	+	9,052	9,673	+	Söderhamn.
962	1,140	+	50	1	—	325	343	+	375	34[illegible]	—	Söderköping.
154	415	+	—	—	—	133	104	—	133	104	—	Södertelje.
997	982	—	307	295	—	205	615	+	[illegible]	910	+	Sölvesborg.
1,208	2,886	+	62	555	+	137	583	+	[illegible]	[illegible]	+	Trelleborg.
8,220	8,185	—	3,832	5,316	+	1,882	3,934	+	5,714	[illegible],250	+	Uddevalla.
7,101	19,292	+	4,343	2,636	—	439	8,350	+	4,782	10,986	+	Umeå.
ej uppr.	1	+	ej uppr.	—		ej uppr.	1	+	ej uppr.	1	+	Upsala.
64	439	+	—	—		16	130	+	16	130	+	Vadstena.
1,784	936	—	501	542	+	150	414	+	651	956	+	Varberg.
3,203	3,907	+	2,160	2,069	—	720	1,132	+	2,880	3,201	+	Vestervik.
339	230	—	4	—	—	169	177	+	173	177	+	Vesterås.
4,492	4,022	—	950	1,123	+	2,068	1,753	—	3,018	2,876	—	Visby.
3,090	4,309	+	1,184	1,775	+	467	840	+	1,651	2,615	+	Ystad.
[illegible]uppr.	2,296	+	ej uppr.	—	—	ej uppr.	568	+	ej uppr.	568	+	Örnsköldsvik.
[illegible]745	**363,603**	+	**109,713**	**141,541**	+	**80,003**	**118,893**	+	**189,716**	**260,434**	+	
		32,7 %			**29**,0 %			**48**,6 %			**37**,2 %	

Tab. B. Afgifter 1893—1897

Sjömanshus.	Ton- och hyres-afgifter 1893—1897 i medeltal årligen.				För inskrifn. af värnpligt. 1893—1897 i medeltal årligen. [1])	Inkomster			
	Tonafgifter.			Hyres-afgifter.		Tonafgifter.			Hyres-afgifter.
	Svenska fartyg.	Utländska fartyg.	Summa.			Svenska fartyg.	Utländska fartyg.	Summa.	
Falkenberg . .	*126*	*292*	418	74	—	*186*	*244*	430	110
Gefle	*3,774*	*6,290*	10,064	2,190	4	*5,465*	*6,332*	11,797	3,033
Göteborg . . .	*11,182*	*7,793*	18,975	14,559	22	*12,188*	*7,301*	19,489	15,308
Halmstad . .	*1,243*	*1,118*	2,361	1,608	—	*1,453*	*1,374*	2,827	1,636
Haparanda . .	*207*	*1,637*	1,844	78	—	*312*	*2,339*	2,651	129
Helsingborg .	*1,110*	*2,961*	4,071	7,261	—	*1,086*	*1,881*	2,967	7,041
Hernösand . .	*2,028*	*5,969*	7,997	979	—	*1,969*	*5,780*	7,749	882
Hudiksvall . .	*909*	*2,059*	2,968 [4])	142	—	*1,139*	*1,322*	2,461 [4])	19
Jönköping . .	*4*	—	4	53	—	*4*	—	4	24
Kalmar . . .	*1,818*	*556*	2,374	1,927	—	*1,837*	*561*	2,398	2,302
Karlshamn . .	*751*	*682*	1,433	756	—	*858*	*663*	1,521	719
Karlskrona . .	*671*	*469*	1,140	387	—	*760*	*537*	1,297	422
Karlstad . . .	*292*	*10*	302	707	—	*406*	*19*	425	898
Kristianstad .	*539*	*469*	1,008	14	—	*558*	*430*	988	26
Kungelf . . .	—	—	—	254	—	—	—	—	537
Landskrona . .	*642*	*879*	1,521	1,137	—	*683*	*963*	1,646	1,161
Lidköping . .	*1*	—	1	50	—	—	—	—	71
Linköping . .	*2*	—	2	6	—	*7*	—	7	—
Luleå	*364*	*7,369*	7,733	19	—	*515*	*10,811*	11,326	50
Malmö . . .	*2,917*	*3,266*	6,183	2,897	—	*3,428*	*3,042*	6,470	2,764
Marstrand . .	*93*	*240*	333	189	—	*39*	*65*	104	216
Norrköping . .	*752*	*1,954*	2,706	159	—	*1,077*	*1,980*	3,057	22
Transport	*29,425*	*44,013*	73,438	35,446	26	*33,970*	*45,644*	79,614	37,370

[1]) Sjömanshusen hafva sällan användt sin rätt att uppbära en afgift af 6 öre per beväring; utom vid här angifna ställen har den uppburits vid Halmstad, där den tillfallit ombudsmannen såsom sportler, och en gång i Karlskrona.
[2]) Utgifter vid sjömanshemmet.
[3]) Afskrifven förlust å badhuset.

samt inkomster och utgifter 1897.

1897.			Utgifter 1897.						Sjömanshus.
Räntor o. inkomster af fastighet.	Öfriga ink. (tillskott, bötesmedel, lösen o. d.).	Summa.	Understöd och pensioner.	Förvaltningskostnader.			För särskilda ändamål.	Summa.	
				Löner.	Hyra och div. utg.	Summa.			
433	—	**973**	292	*200*	*10*	210	—	**502**	Falkenberg
21,712	475	**37,017**	18,791	*5,800*	*566*	6,366	3,427 [2]	**28,584**	Gefle
10,998	1,563	**47,358**	30,242	*12,250*	*1,648*	13,898	—	**44,140**	Göteborg
2,112	—	**6,575**	2,749	*1,750*	*627*	2,377	—	**5,126**	Halmstad
2,709	—	**5,489**	230	*300*	*19*	319	—	**549**	Haparanda
8,058	40	**18,106**	7,411	*2,500*	*1,058*	3,558	—	**10,969**	Helsingborg
8,561	—	**17,192**	7,998	*4,018*	*860*	4,878	2,007 [3]	**14,883**	Hernösand
4,250	—	**6,730**	2,721	*1,300*	*181*	1,481	—	**4,202**	Hudiksvall
46	4	**78**	1	*100*	—	100	—	**101**	Jönköping
2,651	—	**7,351**	2,554	*2,724*	*859*	3,583	—	**6,137**	Kalmar
1,114	200	**3,554**	606	*2,450*	*366*	2,816	—	**3,422**	Karlshamn
1,357	—	**3,076**	650	*1,750*	*270*	2,020	—	**2,670**	Karlskrona
213	—	**1,536**	5	*400*	*55*	455	—	**460**	Karlstad
1,085	—	**2,099**	400	*450*	*417*	867	—	**1,267**	Kristianstad
—	—	**537**	—	*45*	*5*	50	—	**50**	Kungelf
1,711	4	**4,522**	1,775	*1,400*	*356*	1,756	—	**3,531**	Landskrona
—	138	**209**	—	*100*	*109*	209	—	**209**	Lidköping
1	100	**108**	—	*100*	*2*	102	—	**102**	Linköping
1,824	—	**13,200**	1,240	*814*	*52*	866	500 [5]	**2,606**	Luleå
6,422	56	**15,712**	5,436	*5,036*	*482*	5,518	—	**10,954**	Malmö
64	—	**384**	5	*400*	*59*	459	—	**464**	Marstrand
2,625	100	**5,804**	1,350	*1,800*	*153*	1,953	53 [6]	**3,356**	Norrköping
77,946	2,680	**197,610**	84,456	*45,687*	*8,154*	53,841	5,987	**144,284**	

[4]) Medeltalssumman beräknad utan afdrag för provision, summan för 1897 beräknad med detta afdrag.
[5]) Till läsrum för sjömän.
[6]) Intresse-konto.

Sjömanshus.	Ton- och hyres-afgifter 1893—1897 i medeltal årligen.				För inskrifn. af värnpligt. 1893—1897 i medeltal årligen.	Inkomster			
	Tonafgifter.			Hyres-afgifter.		Tonafgifter.			Hyres-afgifter.
	Svenska fartyg.	Utländska fartyg.	Summa.			Svenska fartyg.	Utländska fartyg.	Summa.	
Transport	*29,425*	*44,013*	73,438	35,446	26	*33,970*	*45,644*	79,614	37,370
Nyköping . .	*1,096*	*3,773*	4,869	391	—	*1,962*	*4,630*	6,592	—
Oskarshamn .	*1,581*	*148*	1,729	1,777	6	*1,690*	*146*	1,836	1,836
Piteå	*263*	*1,249*	1,512	91	—	*330*	*1,269*	1,599	124
Ronneby . . .	*152*	*127*	279	19	—	*147*	*182*	329	—
Simrishamn . .	*198*	*35*	233	3,009	—	*60*	*17*	77	3,585
Skellefteå . .	*485*	*1,928*	2,413	35	—	*631*	*2,262*	2,893	—
Stockholm . .	*7,404*	*11,477*	18,881	7,671	—	*8,250*	*11,650*	19,900	8,407
Strömstad . .	*424*	*1,235*	1,659 [3])	665	—	*352*	*1,281*	1,633 [3])	819
Sundsvall . .	*2,148*	*8,309*	10,457	1,729	—	*2,725*	*8,217*	10,942	2,167
Söderhamn . .	*1,353*	*3,716*	5,069	226	—	*1,825*	*3,718*	5,543	150
Söderköping .	*195*	*118*	313	99	—	*267*	*93*	360	90
Södertelge . .	*36*	*228*	264	10	—	*136*	*259*	395	—
Sölvesborg . .	*164*	*52*	216	836	—	*165*	*49*	214	768
Trelleborg . .	*465*	*543*	1,008	895	—	*521*	*771*	1,292	642
Uddevalla . .	*1,831*	*775*	2,606	3,366	11	*1,837*	*477*	2,314	3,061
Umeå	*390*	*1,919*	2,309	575	—	*771*	*2,056*	2,827	506
Upsala	—	—	—	—	—	*1*	—	1	—
Vadstena . . .	*22*	—	22	524	—	*40*	—	40	324
Varberg . . .	*376*	*288*	664	68	—	*281*	*225*	506	79
Vestervik . .	*763*	*551*	1,314	454	—	*1,123*	*608*	1,731	482
Vesterås . . .	*120*	—	120	14	—	*152*	*2*	154	16
Visby	*541*	*168*	709	862	—	*597*	*217*	814	745
Ystad	*752*	*663*	1,415	187	—	*920*	*633*	1,553	299
Örnsköldsvik [9])	*493*	*1,852*	2,345	29	—	*666*	*1,495*	2,161	17
Summa	**50,677**	**83,167**	**133,844**	**58,978**	**43**	**59,419**	**85,901**	**145,320**	**61,487**

[1]) Omkostnader för gården.
[2]) Tillskott af drätselkammaren.
[3]) Medeltalssumman beräknad utan afdrag för provision, summan för 1897 däremot beräknad med detta afdrag.
[4]) Afskrifningar.
[5]) Ränta å tillfälligt lån.

1897.			Utgifter 1897.						Sjömanshus.
Räntor o. inkomster af fastighet.	Öfriga ink. (tillskott, bötesmedel, lösen o. d.).	Summa.	Understöd och pensioner.	Förvaltningskostnader.			För särskilda ändamål.	Summa.	
				Löner.	Hyra och div. utg.	Summa.			
77,946	2,680	**197,610**	84,456	*45,687*	*8,154*	53,841	5,987	**144,284**	
1,076	35	**7,703**	1,008	*550*	*86*	636	—	**1,644**	Nyköping
1,581	—	**5,253**	963	*2,125*	*593*	2,718	1,033 [1])	**4,714**	Oskarshamn
3,282	—	**5,005**	1,881	*1,025*	*84*	1,109	—	**2,990**	Piteå
48	200 [2])	**577**	3	*251*	*86*	337	—	**340**	Ronneby
1,263	—	**4,925**	1,615	*1,200*	*119*	1,219	—	**2,934**	Simrishamn
1,518	—	**4,411**	225	*980*	*113*	1,093	—	**1,318**	Skellefteå
19,658	2,396	**50,361**	20,860	*15,000*	*1,919*	16,919	—	**37,779**	Stockholm
1,518	—	**3,970**	1,458	*450*	*69*	519	—	**1,977**	Strömstad
8,756	—	**21,865**	9,320	*5,669*	*2,495*	8,164	2,041 [4])	**19,525**	Sundsvall
7,092	—	**12,785**	5,440	*3,000*	*941*	3,941	292 [4])	**9,673**	Söderhamn
686	4	**1,140**	1	*237*	*73*	310	33 [5])	**344**	Söderköping
—	20	**415**	—	*100*	*4*	104	—	**104**	Södertelge
—	—	**982**	295	*500*	*115*	615		**910**	Sölvesborg
952	—	**2,886**	555	*500*	*83*	583	—	**1,138**	Trelleborg
2,677	133	**8,185**	5,316	*2,000*	*646*	2,646	1,288 [6])	**9,250**	Uddevalla
15,947	12	**19,292**	2,636	*1,200*	*543*	1,743	6,607 [7])	**10,986**	Umeå
—	—	**1**	—	—	*1*	1	—	**1**	Upsala
75	—	**439**	—	*100* [8])	*30*	130	—	**130**	Vadstena
342	9	**936**	542	*300*	*114*	414	—	**956**	Varberg
1,594	100	**3,907**	2,069	*900*	*232*	1,132	—	**3,201**	Vestervik
60	—	**230**	—	*150*	*27*	177	—	**177**	Vesterås
2,463	—	**4,022**	1,123	*1,500*	*253*	1,753	—	**2,876**	Visby
2,399	58	**4,309**	1,775	*770*	*70*	840	—	**2,615**	Ystad
202	14	**2,394**	—	*500*	*68*	568		**568**	Örnsköldsvik
151,135	**5,661**	**363,603**	**141,541**	**84,694**	**16,918**	**101,612**	**17,281**	**260,434**	

[6]) För hus och inventarier.
[7]) Kommunalutskylder, räntor o. d.
[8]) Till drätselkammaren.
[9]) Trädde i verksamhet med år 1894.

Tab. C. Hyresafgifter 1897, fördelade efter antalet inskrifne sjömän.

Sjömanshus.	Influtna hyres-afgifter.	Fördelning efter antalet sjömän.
Falkenberg	110	174
Gefle	3,033	2,019
Göteborg	15,408	8,982
Halmstad	1,636	1,007
Haparanda	129	26
Helsingborg	7 041	4,923
Hernösand	882	1,077
Hudiksvall	19	563
Jönköping	24	401
Kalmar	2,302	2,530
Karlshamn	719	1,664
Karlskrona	422	543
Karlstad	898	425
Kristianstad	26	299
Kungelf	537	15
Landskrona	1,161	1,075
Lidköping	71	4
Linköping	—	57
Luleå	50	94
Malmö	2,764	3,546
Marstrand	216	825
Norrköping	22	781
Nyköping	—	412
Oskarshamn	1,836	3,030
Transport	39,206	34,472

Sjömanshus.	Influtna hyres-afgifter.	Fördelning efter antalet sjömän.
Transport	39,206	34,472
Piteå	124	205
Ronneby	—	92
Simrishamn	3,585	1,969
Skellefteå	—	198
Stockholm	8,407	7,623
Strömstad	819	2,897
Sundsvall	2,167	1,005
Söderhamn	150	663
Söderköping	90	343
Södertelje	—	233
Sölvesborg	768	988
Trelleborg	642	883
Uddevalla	3,061	5,294
Umeå	506	421
Upsala	—	50
Vadstena	324	46
Varberg	79	279
Vestervik	482	1,523
Vesterås	16	107
Visby	745	1,677
Ystad	299	414
Örnsköldsvik	17	105
Summa	**61,487**	**61,487**